

”Oman taiteen kulkija”

Ateljeen taidetoiminnan vaikuttavuus erityistä tukea tarvitsevien taiteilijoiden minäkuvaan, itsetuntoon ja identiteettiin

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Hämeenlinnan korkeakoulukeskus

Sosionomikoulutus

Syksy, 2019

Roosa Korpela

Sosionomikoulutus
Hämeenlinnan korkeakoulukeskus

Tekijä	Roosa Korpela	Vuosi 2019
Työn nimi	Ateljeen taidetoiminnan vaikuttavuus erityistä tukea tarvitsevien taiteilijoiden minäkuvaan, itsetuntoon ja identiteettiin	
Työn ohjaaja	Jana Vyborna-Turunen	

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia NEO-OmaPolun Ateljeen erityistaidetoiminnan vaikuttavuutta nuorten, erityistä tukea tarvitsevien taiteilijoiden minäkuvaan, identiteettiin ja itsetuntoon. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää Ateljeen taidetoiminnan vaikutuksia nuorten minäkuvaan, identiteettiin ja itsetuntoon, sekä kuvata eri tekijöitä, jotka vaikuttavat mielen hyvinvoinnin osa-alueisiin. NEO-OmaPolku on yksi Settlementti Tampereen toimintamuodoista, joka järjestää elämänhallintaa ja osallisuutta tukevaa toimintaa kehitysvammaisille ja erityistä tukea tarvitseville nuorille. Ateljee on osa NEO-OmaPolun ammatillista ryhmätoimintaa.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Tutkimuksessa haastateltiin neljää 26–37 vuotiasta nuorta teemahaastatteluna. Haastattelusta saatu aineisto analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Lisäksi tutkimuksen tueksi teetettiin pienimuotoinen kuvallinen tehtävä kaikille Ateljeen kuudelle nuorelle taiteilijalle. Tietoperustassa käsitellään kehitysvammaisuutta, henkistä hyvinvointia ja erityistaidetoimintaa.

Tutkimustulosten mukaan nuorten minäkuvaan, identiteettiin ja itsetuntoon vaikuttavia tekijöitä Ateljeen taidetoiminnassa olivat toiminnan itsenäisyys, yhteisö ja yhteinen tekeminen sekä taiteilijuus ja taiteen tekeminen. Tulosten mukaan vaikutuksia nuorten henkiseen hyvinvointiin olivat itsenäisyyden vahvistuminen, oman arvostuksen tunteen kohoaminen, itsetunnon parantuminen sekä ammatti-identiteetin ja taiteilijuuden kasvu ja kehitys. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että Ateljeen erityistaidetoiminta on hyvin tärkeää toimintaa nuoren mielen hyvinvoinnille ja sen vaikutukset ovat positiivisia.

Avainsanat Taide, erityistaidetoiminta, erityisen tuen taiteilijat, mielen hyvinvointi

Sivut 53 sivua, joista liitteitä 4 sivua

Degree Programme in Social Services
Hämeenlinna University Centre

Author	Roosa Korpela	Year 2019
Subject	The effects of Ateljee art activity on special needs artists' self-image, identity and self-esteem	
Supervisor	Jana Vyborna-Turunen	

ABSTRACT

The purpose of the Bachelor's thesis was to examine the effectiveness of Ateljee special needs art activity on young, special needs artists' self-image, identity and self-esteem. The goal of this thesis was to find out how Ateljee art activity affects the artists' self-image, identity and self-esteem, and describe different aspects in the activity, which have an influence on them. NEO – OmaPolku, "individual path", is one form of activity at Setlementti Tampere, which organizes activities supporting life control and inclusion of intellectually disabled and special needs youth. Ateljee is professional group activity provided by NEO – OmaPolku.

The Bachelor's thesis was carried out as a qualitative study in which four 26–37-year-old young artists participated in a thematic interview. The data were analyzed with a content analysis. In addition, a small scale art-based task was given to all six artists at Ateljee. Theories used in the thesis included intellectual disability, psychical wellbeing and special needs art activity.

According to the results, the aspects that affect the artists' self-image, identity and self-esteem in Ateljee art activity were independence, community and shared activities, as well as being an artist and art working. The effects of the art activity were increased independence, feeling of self-worth and self-esteem, professional growth and emergence of artist within. The conclusion is that Ateljee special needs art activity is very important activity to the artists mental wellbeing and its effects are positive.

Keywords Art, special needs art activity, special needs artists, mental wellbeing

Pages 53 pages including appendices 4 pages

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	NEO - OMAPOLUN ATELJEEN ERITYISTAIDETOIMINTA	2
2.1	NEO - OmaPolun Ateljee	2
2.2	”Me ollaan tää yhdessä tehty”: Ateljee - alkuajoista nykypäivään.....	3
2.3	Taideteoksia Ateljeelta.....	5
2.4	Toimintaperiaatteet ja arvot	12
2.5	Muita erityistaidetoiminnan tahoja Suomessa	12
3	ERITYISEN TUEN TARVE JA KEHITYSVAMMAISUUS	14
3.1	Kehitysvammaisuuden käsitteen määrittelyä.....	14
3.2	Yhdenvertaisuus ja osallisuus.....	16
3.2.1	Lainsäädäntö yhdenvertaisuutta tukemassa	16
3.2.2	Problematiikkaa työllistymisessä ja itsemääräämisessä	17
4	TAIDE HYVINVOINNIN TUKENA	19
4.1	Taide hyvinvointia vahvistamassa	19
4.2	Sosiokulttuurinen innostaminen ohjaamisessa	20
4.3	Minäkuva, itsetunto ja identiteetti	20
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	21
5.1	Laadullinen tutkimus	21
5.2	Tutkimuskysymykset	22
5.3	Aineistonkeruumenetelmät	22
5.3.1	Asiantuntijahaastattelu	22
5.3.2	Teemahaastattelu.....	23
5.3.3	Menneisyydestä nykyisyyteen - Tehtävä haastattelupäivän yhteydessä 23	
5.4	Analysointi.....	24
5.5	Aiemmat tutkimukset.....	25
5.5.1	Taidetta yllättävissä yhteyksissä - Kehitysvammaisten kuvataidetoiminnan merkityksen tarkastelua.....	25
5.5.2	Taidestudiotoiminta – taiteilijuutta, osallisuutta ja työllistymistä edistävä toimintamalli	26
5.5.3	Vaikuttavaa? Taiteen hyvinvointivaikutusten tarkastelua	26
5.6	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	26
6	TUTKIMUKSEN TULOKSET.....	28
6.1	Ateljeetoiminnan itsenäisyys	28
6.2	Yhteisön ja yhteisen tekemisen merkitys.....	30
6.3	Taiteilijuuden ja taiteellisen tekemisen merkitys	32
6.4	Menneisyydestä nykyisyyteen - Tehtävä haastattelupäivän yhteydessä	35

7 JOHTOPÄÄTÖKSET	43
8 POHDINTA.....	45
LÄHTEET	47

Liitteet

Liite 1	Kutsu tutkimushaastatteluun
Liite 2	Suostumus tutkimukseen osallistumisesta
Liite 3	Haastattelurunko
Liite 4	Kuvallisen tehtävänannon kuvauslupa

1 JOHDANTO

Jokaisella ihmisellä on oikeus tehdä taidetta sekä esittää teoksiaan muille. Taiteen tekeminen on keino osallisuuteen, joukkoon kuulumiseen ja vaikuttamiseen. Se myös edistää hyvinvointia monella eri osa-alueella. Erilaiset taiteilijat avaavat taiteessaan uusia ja erilaisia maailmoja muille nähtäväksi. On tärkeää, että on monenlaista taidetta. (Kettuki ry & Haveri, 2016, ss. 22, 64–65)

Opinnäytetyönäni teen tutkimuksen NEO-OmaPolun Ateljeelle. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää Ateljeella tapahtuvan erityistaidetoiminnan vaikuttavuutta erityistä tukea tarvitsevien taiteilijoiden minäkuvaan, itse-tuntoon ja identiteettiin. Tavoitteena tutkimuksella on kuvata Ateljeen taidetoiminnan vaikutuksia taiteilijoihin, sekä kertoa toiminnassa olevista tekijöistä, jotka vaikuttavat taiteilijan mielen hyvinvointiin. Tutkimus kuvaa Ateljeen viiden vuoden aikaisen toiminnan vaikutusta ja merkitystä ateljeelaisille.

Lähtökohtana tutkimukselle on oma kiinnostukseni taidelähtöisyyttä sekä psyykkistä hyvinvointia kohtaan. Halusin opinnäytetyössäni yhdistää nämä kaksi asiaa. Tein kymmenen viikon harjoittelun NEO-OmaPolun Ateljeella. Ajatus opinnäytetyön teosta samaan paikkaan tuntui kiinnostavalta, ja pääsinkin vielä jatkamaan yhteistyötä Ateljeen kanssa tutkimuksen muodossa. Opinnäytetyöprosessi oli kokonaisuudessaan avartava ja mielenkiintoinen.

Opinnäytetyön tietoperustassa on käytetty kirjallisuutta ja internetlähteitä sekä erilaisia oppaita, julkaisuja ja tutkimuksia. Lähteet on valittu liittyen erityistaidetoimintaan, kehitysvammaisuuteen ja erityisen tuen tarpeeseen, taiteen hyvinvointivaikutuksiin sekä eettisiin näkökulmiin. Tutkimusmenetelmänä käytettiin teemahaastattelua ja pienimuotoista kuvallista tehtävää, jonka toivoin tahollaan tukevan haastattelusta saatuja tuloksia. Haastatteluaineisto on analysoitu aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Opinnäytetyön aihe on ajankohtainen sen liittyessä erityistaiteseen, josta on vielä toistaiseksi melko niukasti tutkimuksia, ja varsinkin mielen hyvinvointivaikutusten saralta.

Ateljeen taiteilijoista käytän raportissa nimitystä nuoret tai taiteilijat. Nuori-sanaa käytän taiteilijan ohella, koska se on muotoutunut Ateljeen toiminnassa taiteilijoiden kutsumatermiksi.

2 NEO - OMAPOLUN ATELJEEN ERITYISTAIDETOIMINTA

Taidetoiminnan ala, erityistaidetoiminta, on erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden tekemää taidetta, josta tekee erityistä tuen tarve. Siihen kuuluu osallistumiseen ja itsensä ilmaisemiseen erityistä tukea tarvitsevien, kuten kehitysvammaisten, autismin kirjon, sekä laaja-alaisia oppimisen ongelmia omaavien henkilöiden tuettu taidetyöskentely. Erityinen tuki tarkoittaa osallisuuden esteiden poistamista. Erityistaiteessa taidetta voi tehdä ammattilaisena tai harrastelijana. Ohjaaja on mahdollistajana erityistaidetoiminnassa paitsi taiteelle, myös toisen henkilön oikeuksille ja tavoitteille. (Kettuki ry & Haveri, 2016, ss. 17–18, 27, 30–31)

Tässä luvussa kerron lähemmin työn tilaajasta, NEO-OmaPolusta, sekä avaan Ateljeen arkea ja toimintaa. Teen katsauksen Ateljeen alkuajoista nykypäivään, jossa lähteenä olen käyttänyt asiantuntijahaastattelua, jossa haastattelin Ateljeen kuvataideohjaaja Marja Rantalaa. Opinnäytetyöni käsittelee juuri Ateljeeta, joten sen toiminnasta on tärkeä saada todenmukainen kuvaus. Kerron luvussa myös NEO-OmaPolun toimintaperiaatteista ja arvoista, jotka pätevät myös Ateljeella. Käsittelen ja mainitsen luvun lopuksi vielä muita erityisen taiteen tahoja ja toimijoita Suomessa.

2.1 NEO - OmaPolun Ateljee

Tampereen Taiteilijaseuran talossa, Takahuhdin taidekeskuksen Ateljeella tapahtuva erityistaidetoiminta on työmuoto kehitysvammaisille ja erityistä tukea tarvitseville taiteilijoille. Kehitysvammaisuuden ja erityisen tuen tarpeen aste on lievä. Taiteilijat ovat taiteellisesti lahjakkaita nuoria, joita tuetaan itsenäiseen ilmaisuun, taiteelliseen työskentelyyn sekä vastuunottoon omasta työskentelystä. Toiminnassa kehitetään ja löydetään ansaintamahdollisuuksia. Toimintaa ohjaa kuvataideohjaaja. (Setlementti Tampere, n.d.)

Ateljeen taiteilijoilla on taustallaan monta vuotta taiteen harjoitusta ja toiminta on ammatillista. Itsensä haastaminen ja itsetoteutus on tärkeää, jotta voi monen vuoden tuloksena toimia ammatillisesti taiteilijana. Taiteen teko ja taidetyöskentely on prosessi, ja jokaisen valmiin taideteoksen takana on hurjasti työtunteja. Yhdessä päivässä ei taiteilijaksi tulla, vaan Ateljeen nuoret ovat harjaantuneet taiteilijuuteen jo monen vuoden ajan.

Ikähaitari Ateljeen nuorilla on 26–37 vuotta. Nuoret työskentelevät Ateljeella tällä hetkellä kolme päivää viikossa ja loput arkipäivät nuoret ovat erilaisissa toiminnoissa mukana Tullin toimipisteellä. Viiden ensimmäisen Ateljeen toimintavuoden aikana nuoret olivat ateljeetoiminnassa neljä päivää viikossa, ja yhden päivän Tullilla.

Ateljee on osa NEO-OmaPolun ammatillista ryhmätoimintaa. NEO-OmaPolku, yksi Setlementti Tampereen toimintamuodoista, järjestää

elämänhallintaa ja osallisuutta tukevaa toimintaa kehitysvammaisille ja erityistä tukea tarvitseville nuorille. Ateljeen lisäksi NEO-OmaPolku järjestää Tullin toimipisteellään Tampereen keskustan kupeessa monenlaista toimintaa, esimerkiksi taidepaja-, mediapaja- ja intensiivipajatoimintaa, kansalaistaitoryhmiä, yksilöohjausta ja ammatillista ryhmätoimintaa. (Setlementti Tampere, n.d.) Tullin toimipisteellä Mediastudio toimii samantapaisella kaavalla kuin Ateljee: sekin on ammatillista ryhmätoimintaa ja ansaintamahdollisuuksien kehittäminen ja löytäminen on tärkeää. Mediastudiolla tehdään ryhmällä erilaisia tilaustöitä ja projekteja liittyen mediaosaamiseen ja viestintään.

2.2 ”Me ollaan tää yhdessä tehty”: Ateljee - alkuajoista nykypäivään

NEO-OmaPolku (ent. OmaPolku ry) on saanut alkunsa kehitysvammaisten lasten vanhempien toimesta. Keskeisenä ajatuksena oli yhdenvertaisuuden haave. Yhtenä haaveena oli pitkään OmaPolun toiminta-aikana myös Ateljee. Ateljee on monen vuoden työn tulos, joka on pyrkinyt alusta lähtien kehitysvammaisten yhdenvertaiseen taiteilijuuteen muiden taiteilijoiden kanssa. Marja Rantala on ollut mukana Ateljeen perustamisesta lähtien ja on ateljeetoiminnan pääsääntöinen ohjaaja. Haastattelin Rantalaa (haastattelu 21.8.2019) Ateljeen toimintaan liittyen, ja kokosin haastattelusta katsauksen menneestä nykyiseen.

Rantalan (haastattelu 21.8.2019) mukaan Tampereen Taiteilijaseuran kautta löytyi paikka Ateljeelle Takahuhdin rauhallisesta miljööstä, vanhasta Takahuhdin taidekeskuksen puurakennuksesta, Pappilan palvelukeskuksen lähistöltä. Taidekeskuksessa etuna oli muiden taiteilijoiden läsnäolo samassa tilassa, josta haaveiltiin alusta asti. Verkostoituminen oli tärkeässä asemassa. Toiminta aloitettiin neljän nuoren kanssa. Heti toiminnan alkamisen jälkeen muutaman kuukauden päästä järjestettiin jo ensimmäinen näyttely.

Näyttely järjestettiin Voipaalan taidekeskuksessa, jossa oli kymmenen nuoren taiteilijan työt, joista oli neljä Ateljeen nuoria, eli kehitysvammaisia taiteilijoita. Sovittiin niin, että tämä ei ole kehitysvammaisten ja taiteilijoiden näyttely, vaan kaikki ovat aakkosjärjestyksessä ja taiteilijoita, samalla viivalla. Se haave, mikä on ollut Ateljeesta jo sieltä kymmenen vuoden takaa, on se, että jonain päivänä meidän nuorten töitä on taidenäyttelyssä silleen, että siellä ei lue kehitysvammainen se ja se, vaan taulu on siellä ja taiteilijan nimi perässä. (Rantala, haastattelu 21.8.2019)

Toiminnassa harjoitettiin alusta lähtien itsenäistä työskentelyä, mutta se ei onnistunut heti niin kuin ensin ajateltiin. Ohjaajuus oli tärkeässä ja painavassa asemassa ensimmäiset vuodet. Töitä tehtiin yhteisen ison pöydän ääressä, jossa ohjaaja sai hallittua tilanteen paremmin. Toisena vuotena toimintaan tuli toinen ohjaaja, jonka pääsääntöinen tehtävä ohjaamisessa

oli arjenhallinnan ja hyvinvoinnin vahvistaminen. Myös Ahjolan kautta hyödynnettiin ohjaajia muutamia tunteja viikossa. Toiminnassa oli mukana ajoittain harjoittelijoita ja Tullin toimipisteeltä tehtiin ohjaajavaihto kerran kuukaudessa. Muutaman toimintavuoden jälkeen Ateljeelle tuli kaksi nuorta lisää.

Kaikki Ateljeella, ja se, mitä Ateljee on nykypäivänä, rakennettiin alusta lähtien yhdessä nuorten kanssa. Nuoret osallistuivat, ja osallistuvat yhä, toiminnan kehittämiseen. Yhdenvertaisuus taiteessa on pääasiana. Erilaisia taiteeseen liittyviä matkoja on järjestetty, yhteisiä- ja yksityisiä näyttelyitä pidetty, verkostoiduttu ja tilaustöitä tehty. Neljän vuoden aikana itsenäinen tekeminen alkoi enemmän näkyä nuorten työskentelyssä, ja hajautettiin omat työpisteet. Nykyään Ateljeetoiminta on itsenäisempää.

Ateljee on taiteellisesti lahjakkaille itsenäisille, joiden ammatti on se taiteilijuus. Valitettavan moni kehitysvammainen ei saa työpaikkaa tai mahdollisuutta. Näiden nuorten työpaikka on olla taiteilijana täällä, saavat apurahoja ja pitävät näyttelyitä, ynnä muuta. (Rantala, haastattelu 21.8.2019)

Ateljeetoiminta on käynnissä nyt kuudetta vuottaan. Nuoret työskentelevät itsenäisesti, toistaan tukien ja välillä työnlomassa rennosti rupertellen. Kaikki tietävät, että kun Ateljeelle aamulla mennään, on edessä työpäivä. Aamulla taukotilassa kerrataan yhdessä päivän työt. Sen jälkeen nuoret pääsevät aloittamaan päivän työskentelyn. Työskentely voi olla osaksi ohjattua, tai oman tekemisen päivänä itsenäisesti oman työn tekemistä. Kesellä päivää ruokaillaan viereisessä Pappilanpuiston palvelukeskuksessa, jonka kanssa on tehty useasti yhteistyötäkin esimerkiksi kurssitoiminnan ja näyttelyiden kautta, ja jossa ateljeelaisille niin tärkeät kontaktit ikäihmisiin ovat syntyneet. Päivä päättyy iltapäivällä välipalaketkeen, jonka jälkeen nuoret lähtevät kotiin joko takseilla, bussilla tai kävellen.

Nykyään on paljon itsenäisempää verrattuna aikaisempaan. Kaikilla on omia visioita ja unelmia, näyttelyitä, ja taiteilijuus vahvistunut. Mieleton ero ensimmäisiin vuosiin, toiminta on nyt sellaista kuin haaveiltiinkin. Me ollaan tää yhdessä tehty. (Rantala, haastattelu 21.8.2019)

Tulevaisuuden näkymissä Ateljeella voisi mahdollisesti olla taiteilijakummi tai -mentori, ehkä kaksikin pienimuotoisemmin. Taiteilijakummi tarkoittaa ammattitaiteilijaa, joka tukee nuoria työskentelyssä taiteilijakollegana, ja samalla nuoret pääsevät verkostoitumaan. Yhteys ja yhteistyö muiden taiteilijoiden kanssa on ollut lähiaikoina vähän vähempää. Rantala toivoo, että tulevaisuudessa Ateljeella olisi toimimassa myös muita kuvataiteilijoita kuin nuoret ja ohjaajat. Verkostoituminen on aina tärkeää ja se jatkuu toiminnassa tulevaisuudessakin.

2.3 Taideteoksia Ateljeelta

Tässä luvussa esittelen Ateljeella toteutettuja taideteoksia. Kuvat on otettu nuorten taideteoksista Ateljeella, luvan kanssa. Kuvissa 1.–12. voidaan havaita millaisia taideteoksia Ateljeen taiteilijat tuottavat taideprosessien tuloksena. Huomioitavaa on vertailu tutkimukseni kuvallisen tehtävänannon kanssa, jota on esitelty luvussa 6.4; oikea taideprosessi kestää pidempään ja työtä tehdään hartaasti.

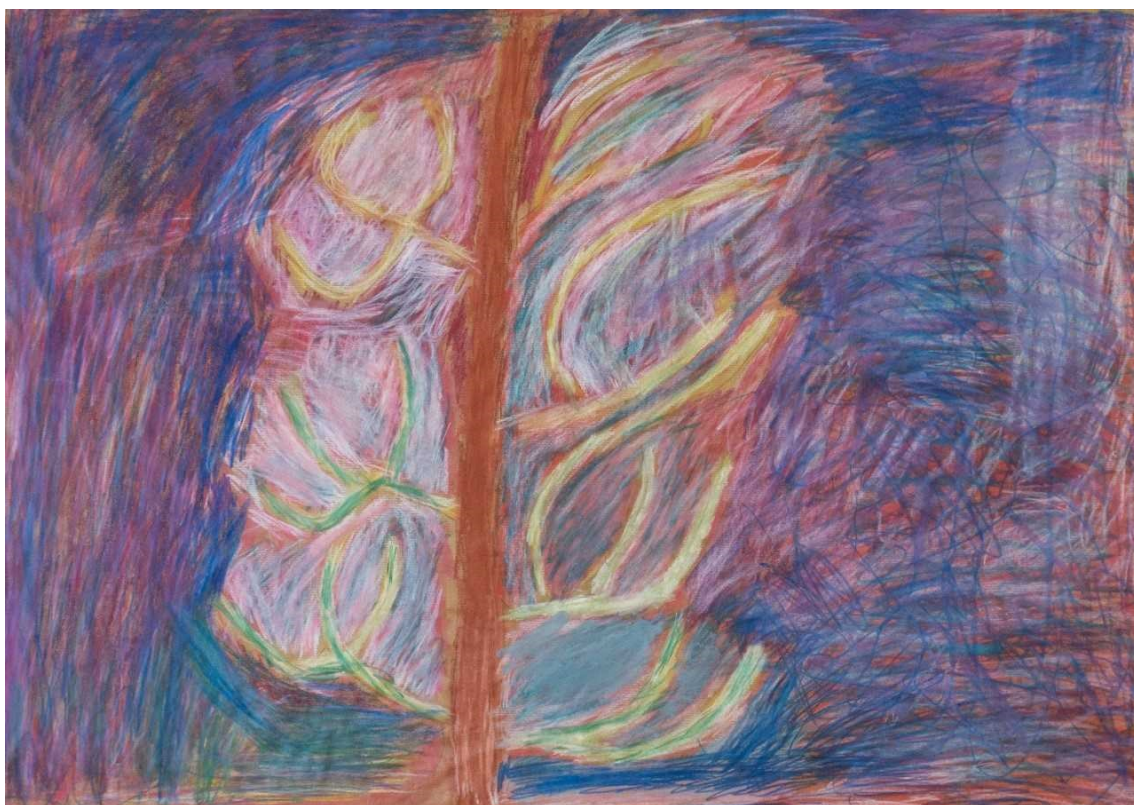
Kuva 1. Taiteilija 1, teos 1.

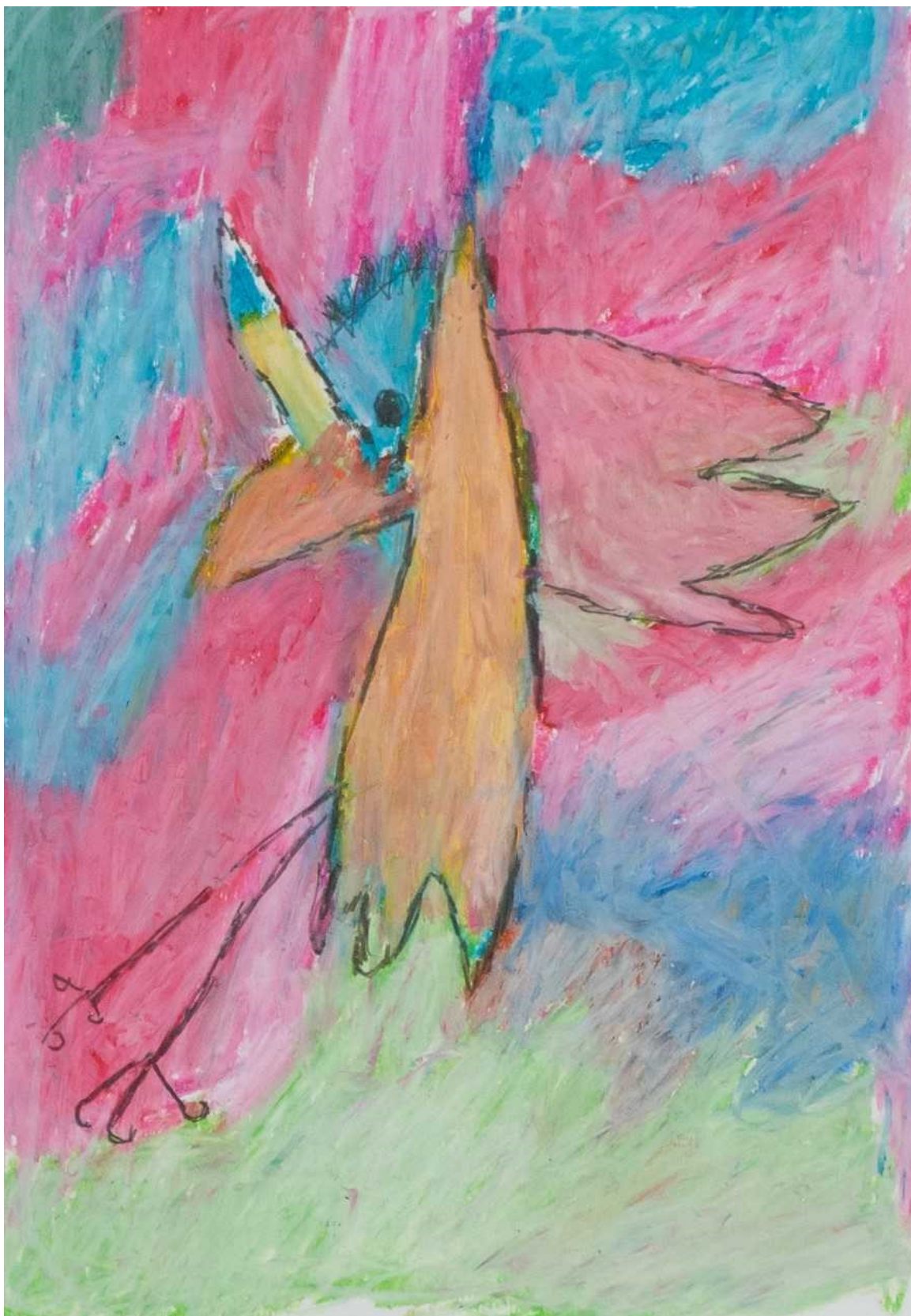
Kuva 2. Taiteilija 1, teos 2.

Kuva 3. Taiteilija 2, teos 1.

Kuva 4. Taiteilija 2, teos 2.

Kuva 5. Taiteilija 2, teos 3.

Kuva 6. Taitelija 3, teos 1.

Kuva 7. Taitelija 3, teos 2.

Kuva 8. Taiteilija 4, teos 1.

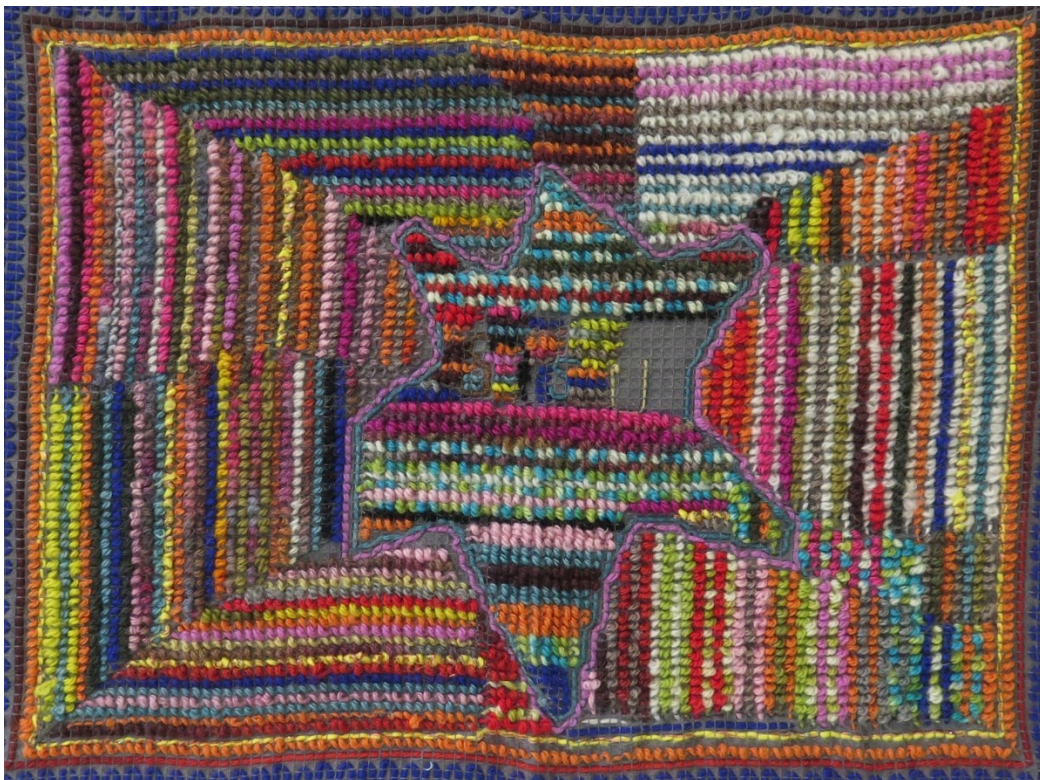
Kuva 9. Taiteilija 5 teos 1.

Kuva 10. Taiteilija 5, teos 2.

Kuva 11. Taiteilija 6, teos 1.

Kuva 12. Taiteilija 6, teos 2.

2.4 Toimintaperiaatteet ja arvot

NEO - OmaPolun toimintaperiaatteisiin perustuu myös Ateljeen erityistaidetoiminta. Paikan toimintaperiaatteita ja arvoja ovat

- Yhdenvertaisuus
- Nuorisotyön näkökulma työssä
- Kunnioitus ja oikeudenmukaisuus
- Tasavertainen ja mahdollistava nuoren kohtaaminen
- Nuorten osallisuus ja sen edistäminen
- Sosiokulttuurinen innostaminen
- Voimaantumisen näkökulma

NEO - OmaPolun toiminnassa tuetaan nuorta itsenäisiin päätöksiin ja kantamaan vastuuta. Ohjaajat ja kuvataiteilijat toimivat rinnalla ja mallintavat toimintaa. Tuetaan nuorta työskentelyssä ja päivittäisissä toiminnoissa. Ei tehdä puolesta, vaan mahdollistetaan. Motivoinnilla ja rohkaisulla on suuri merkitys toiminnan toteutumisessa.

Ateljeen toiminnassa on tärkeää muistaa, että kyse ei ole taideterapeuttisesta toiminnasta, vaikka taiteilijoille saattaa taiteen tekemisestä voimaannuttavia kokemuksia tullakin. Ateljeen toiminnalla ei kuitenkaan pyritä terapeuttisiin prosesseihin. Toiminta on täysin ammatillista taidetyöskentelyä. Opinnäytetyöni aihe tutkii, miten Ateljeen ammatillisella taide työskentelyllä on vaikuttavuutta mielen hyvinvointiin.

2.5 Muita erityistaidetoiminnan tahoja Suomessa

Erityistaidetoimijoiden kirjo on laaja, mutta erityistaiteen tahojen hallinnolliset rakenteet ja toimintatavat poikkeavat toisistaan. Vuonna 2016 tehdyn kyselyn mukaan pääosassa olivat kunnan järjestämä työ- sekä päivätoiminta. Järjestöt ja yksityinen sektori tuottavat erityistaidetoimintaa, jonka taustalla voi olla usein ostopalvelusopimus kunnan kanssa. Myös kansalaisopistoissa toteutetaan taidetoimintaa. Erityistaidetoimintaa voi tehdä harrastelijana tai ammattimaisesti, koulutusta toteutetaan esimerkiksi Nastolassa Taidekeskus Kaarisillassa. Monet erityistaiteen toimijat eivät rajaa myöskään toimintansa kohderyhmää tiukasti, vaan toimintaan voi päästä mukaan kaikki erityistä tukea tarvitsevat, taiteesta kiinnostuneet henkilöt. (Kettuki ry & Haveri, 2016, ss. 17–18)

Seuraavana käsitellään merkittäviä toimijoita erityistaidetoiminnan kentällä, sekä Ateljeen työmuodon kanssa samankaltaisia erityistaidetoiminnan paikkoja. Kaikkia Suomen erityistaidetoimijoita ei luetella, vaan mainitaan opinnäytetyön kannalta kiinnostavimpia toimijoita.

Kettuki ry on vuonna 2002 perustettu erityistaidetoiminnan valtakunnallinen asiantuntijaverkosto. Kettuki ry toimii erityistaidetoimintaa järjestävien toimijoiden tukena ja erityistaiteen kentän edunvalvojana. Kettukin

tavoitteena on lisätä ymmärrystä välittämällä tietoa erityistaiteesta. Kettuki järjestää tapahtumia, myöntää tunnustuksia, tekee kehittämistyötä, tutkimuksia ja julkaisuja, jotta erityistaiteen kenttää saataisiin tunnetummaksi. (Kettuki ry & Haveri, 2016, s. 19)

Ateljeen työmuoto on harvinainen, ja montaa samalla periaatteella toimivaa erityistaidetoiminnan paikkaa ei Suomesta löydy. Kuitenkin samankaltainen toimintamalli on Kirsikodilla Lieksassa. Kirsikoti on erityisten taiteilijoiden yhteisö, ja samalla koti. Tarkoituksena Kirsikodilla on tukea kodissa asuvia henkilöitä oman elämän hallinnassa ja suunnittelussa, vastuunottamisessa itsestä, muista ja ympäristöstä sekä henkisessä kasvussa ja jäsenyydessä yhteisöön ja yhteiskuntaan. Tätä ylläpidetään kehittämällä yksilölliset tarpeet huomioivaa asumis-, taidetyöpaja-, harrastus- sekä koulutusmahdollisuuksia tarjoavaa toimintaa, kulttuurin eri keinoin. (Kirsikoti, 2017)

Ateljeen kanssa toinen samankaltainen paikka on myös tamperelainen Wärjäämö. Wärjäämö on 2006 perustettu Tampereen kaupungin ylläpitämä toimintakeskus, jossa kehitysvammaiset työskentelevät taiteen parissa. Toiminnassa tarjotaan erilaisia taiteen muotoja, painottaen musiikkia ja teatteria. Mukaan mahtuu myös käsitöitä, digivalmennusta ja tanssia. Wärjäämöllä on mahdollisuus tarjota kävijöilleen erilaisia taiteen muotoja ja tätä kautta etsitään jokaisen ominta ilmaisukeinoa. (Tampereen kaupunki, 2019)

Nastolassa Kaarisillan Taidekeskus järjestää toisen asteen ammatillista koulutusta erityisryhmille. Tavoitteena on erityistä tukea tarvitsevien taiteilijoiden työllistyminen taiteilijan ammatissa, itsenäisesti tai tuetusti. (Kettuki ry & Haveri, s. 18)

Lyhty ry on yleishyödyllinen voittoa tavoittelematon yhdistys, joka on perustettu vuonna 1993. Eettisenä päämääränä yhdistyksellä on toimia kehitysvammaisten, heidän omaistensa ja yhteiskunnan hyvinvoinnin edistämiseksi. Lyhty ry järjestää esimerkiksi asuntoja ja asumispalveluja, oppimisympäristöjä nuorille aikuisille, osallistavaa työ- ja päivätoimintaa erilaisilla työpajoilla, erilaisia tapahtumia sekä kulttuuri- ja vapaa-ajan toimintoja. (Lyhty ry, n.d.)

Aula-Työkoti on yhteiskunnallinen toimija, joka tukee vammaisia ihmisiä oman elämänsä toteuttamisessa. Esimerkiksi Helsingin Eirassa sijaitseva Aula-työkoti tarjoaa hyvin monenlaista päiväaikaista toimintaa. Työkodin taustalla on Aula-työkotien kannatusyhdistys ry, joka on voittoa tavoittelematon yhdistys. Kannatusyhdistys tarjoaa erilaista päiväaikaista toimintaa, tuettua työtä sekä asumispalveluita. (Aula, 2019)

3 ERITYISEN TUEN TARVE JA KEHITYSVAMMAISUUS

Yleisesti kehitysvammaisuus tarkoittaa vaikeutta ymmärtää ja oppia uusia asioita. Se rajoittaa vain osaa ihmisen toiminnoista. Kehitysvamman aste voi vaihdella vaikeasta lievään. Kaikilla ihmisillä on vahvuuksia ja kykyjä, joita tulee tukea. (Vernerinet, 2019) Kehitysvammaisuus käsitteenä kuuluu erityisen tuen käsitteen alle, joka on laajempi kokonaisuus, joka käsittää eri ihmisryhmiä, joilla on jonkunlainen erityisen tuen tarve.

Kehitysvammaisuus on käsite, joka on hyvin hankala määritellä yksiselitteisesti ja kattavasti. Sitä esiintyy lievästä vaikeaan asteeseen, sitä on älyllistä, elimellistä sekä monivammaisuutta. Kehitysvammaisilla henkilöillä on erilaiset tuen tarpeet, jotkut asuvat omillaan, ovat omatoimisia ja tarvitsevat tukea vain joillakin elämänalueilla. Toiset tarvitsevat ympärivuorokautista hoivaa, ja jatkuvaa tukea. (Seppälä, 2017, s. 36) Erityinen tuki taas käsittää monta eri ryhmää, esimerkiksi juuri kehitysvammaisuuden, autismin kirjon häiriöt sekä laaja-alaiset oppimisvaikeudet. (Kettuki ry & Haveri, 2016, s. 27) Puhuttaessa kehitysvammaisuudesta ja erityisestä tuesta, eivät ne tarkoita kaikille samaa asiaa.

Seuraavana tarkastellaan kehitysvammaisuuden käsitettä ja määrittelyä sekä pyritään avaamaan kehitysvammaisuutta ilmiönä. Käsitellään myös yhdenvertaisuutta, itsemääräämistä ja osallisuutta, jotka ovat kehitysvammaisuutta ja erityistä tukea tarkastellessa tärkeitä termejä. Luvun lopuksi kerrotaan kehitysvammaisuuteen ja erityiseen tukeen liittyvästä problematiikasta tietyillä elämän osa-alueilla. Mukaan liitetään myös omaa pohdintaani.

3.1 Kehitysvammaisuuden käsitteen määrittelyä

Kehitysvammaisuus on kirjassa Kehitysvammaisuus (Kaski, Manninen & Pihko, 2012, s. 25) määritelty tilana, jossa älylliset rajoitukset vaikeuttavat sopeutumista ympäristöön. Ihmistä ei tarkastella sairauden kautta, vaan puuttuvien toimintaedellytyksien kautta. Määritelmiä ja luokituksia kehitysvammaisuudesta on monia erilaisia, ja monet määritelmät tukevat toinen toistaan. Kehitysvammaisuus ei ole määriteltävissä yksiselitteisesti, johtuen sen moninaisuudesta.

Kehitysvammaisuuden verkkopalvelun, Vernerinet:n (2017) mukaan määrittelyssä voidaan lähteä tarkastelemaan kehitysvammaisuutta lääketieteen tai toimintakyvyn näkökulmasta. Sivuston mukaan WHO:n ICD-10-tautiluokituksen määritelmä käsittää kehitysvammaisuuden määritelmän lääketieteellisesti toimintakyvyn nojaten. Se kertoo, että kehitysvammaisuus on tila, jossa mielen kehitys on estynyt tai se on epätäydellinen. Tämä näkyy kehitysiässä ilmaantuvissa taidoissa; älyllisissä, kielellisissä, motorisissa ja sosiaalisissa kyvyissä. Siihen saattaa myös liittyä tai olla liittymättä mitä tahansa muita ruumiillisia tai henkisiä häiriöitä. ICD-10 luokittelee

kehitysvammaisuuden neljään eri asteeseen: lievään, keskivaikeaan, vaikeaan sekä syvään kehitysvammaan. Myös kehitysvammaisuuden diagnosointi perustuu ICD-10-luokitukseen.

AAIDD (American Association of Intellectual and Developmental Disabilities) ilmaisee kehitysvammaisuuden vammaisuutena, jota luonnehtivat huomattavat rajoitukset älyllisissä toiminnoissa sekä adaptiivisessa käyttäytymisessä. Adaptiivinen käyttäytyminen ilmenee sosiaalisissa, käsitteellisissä ja käytännöllisissä taidoissa ennen 18-vuoden ikää. Älylliset toiminnot tarkoittavat tässä yhteydessä henkilön yleiseen henkiseen suoriutumiskykyyn liittyviä asioita, muun muassa päättelykykyä, ongelmanratkaisukykyä, monimutkaisten asiayhteyksien ymmärtämistä ja kokemuksen kautta oppimista sekä oman toiminnan suunnittelua. Adaptiivinen käyttäytyminen taas tarkoittaa erilaisia taitoja, joita ihmiset tarvitsevat jokapäiväisessä elämässä. AAIDD:n määritelmä perustuu siis toimintakykyyn. (AAIDD, 2019)

THL:n (2016) mukaan ICF-luokitus on kansainvälinen toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden luokitus. Se kuvaa, miten sairauden ja vamman vaikutukset näkyvät henkilön elämässä. ICF-luokitus on todella tarkka ja monitahoinen kuvaus. Luokituksessa on monta eri pääluokkaa ja alaluokkaa, jotka taas jakautuvat uusiin alaluokkiin. ICF:n avulla luokiteltuja tietoja voidaan käyttää esimerkiksi eri palvelujen arvioinnissa, elinympäristöjen suunnittelussa ja arvioinnissa, tai vertailtaessa eri väestöryhmien tietoja kansallisella tai kansainvälisellä tasolla (Vernerinet, 2017).

Vernerinet (2017) antaa kehitysvammaisuudelle myös sosiaalisen mallin määritelmän, jossa yhteiskunnan asettamien asenteiden ja esteiden kautta jostain ihmisen ominaisuudesta tulee vammaisuutta. Malli korostaa sitä, miten ympäristö, yhteiskunta, henkilön sosiaalisuus ja kulttuuri vaikuttavat vamman haitan lisääntymiseen. Malli näkee riskin diagnosoimisessa; ihminen on aina enemmän kuin diagnosoinsa. Keskeistä on myös, miten kehitysvammainen henkilö näkee itsensä ja elämänsä. Malli näyttää ihmisen ihmisenä, välittämättä vammasta, ja korostaen henkilön muita ominaisuuksia, jotka yhdistävät tätä muiden ihmisten kanssa.

Sosiaalityön käsikirjassa (Kananoja, Lähtinen & Marjamäki, 2017, s. 274) avataan Anu Aution ja Markku Niemelän pohdintaa vammaisuuden määrittelystä. Vammaisuus määritellään hyvin usein yksilöotteisesti yksilön ominaisuudeksi, kuten sairaudeksi, vammaksi tai oireyhtymäksi. Tämä määritelmä on liian kapea katsottaessa ihmisen kokonaisuutta. Varsinkin sosiaalialalla ihmistä katsotaan kokonaisuutena eikä vain diagnosoinsa kautta. On kuitenkin monia tapoja määritellä tätä käsitettä.

Aution ja Niemelän pohdinnassa on hieman samaa kuin sosiaalisen mallin määritelmässä. Molemmat korostavat, että ihmisen ympäristö, ja miten yksilön näkee, vaikuttaa siihen millaiseksi hänet määrittelee tai määritellään. Myös muissa erityis- ja vähemmistöryhmissä asia menee juuri näin. On henkilön mielenmaailmasta, kulttuurista, asenteesta, ja monesta

muusta seikasta kiinni, millä tavalla suhtautuu erilaisiin ihmisiin. On mielestäni hyvä, että nykyään tasa-arvoa ja suvaitsevaisuutta on nostettu enemmän parrasvaloihin yhteiskunnassa, erilaisten vähemmistö- ja erityisryhmien noustessa äänekkäämmin esiin. Tämä näkyy esimerkiksi erilaisissa medioissa ja myös poliittisessa päätöksenteossa. Erilaiset stereotyyptit ja määritelmät eri ihmisryhmistä ovat kallistumassa vähitellen päälaelleen. Käsitteet ovat käsitteitä, ihminen on persoona, diagnooseista ja määritelmistä huolimatta.

3.2 Yhdenvertaisuus ja osallisuus

Eri aikakausina kehitysvammaisuus ja erityisen tuen tarpeen henkilöt ovat olleet vaihtuvissa asemissa yhteiskunnassamme. Ylipäättään erilaisuus ja massasta poikkeaminen on ollut eräänlainen tabu, jota on mahdollisesti ollut hankalaa ymmärtää ja käsitellä. Nykypäivänä asiassa on päästy paljon eteenpäin, mutta vielä on tekemistä yhdenvertaisuuden saavuttamiseksi ja edistämiseksi, sekä syrjinnän ehkäisyksi.

Yhdenvertaisuus tarkoittaa lyhyesti sitä, että jokainen ihminen on samanarvoinen. Esimerkiksi saavutettavuus ja esteettömyys ovat asioita, joilla yhdenvertaisuutta pyritään edistämään. Esteettömyydessä huomioidaan ihmisen erilaiset tarpeet ja tartutaan näihin tarpeisiin. Esteettömyys ei sisällä ainoastaan rakennetun ympäristön esteettömyyttä, vaan siihen kuuluu myös välineiden käytettävyyttä, palvelujen saatavuutta, tiedon ymmärrettävyyttä, mahdollisuus osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon sekä mahdollisuutta taiteelliseen ilmaisuun. Se on osa kestävästä kehitystä. Taidetoiminnassa esteettömyys merkitsee esimerkiksi sellaista ympäristöä, josta esteet ja rajoitukset on poissa, erityisen tuen huomioimista ja siihen vastaamista sekä ilmapiirin hyväksyvyyttä. (Kettuki ry & Haveri, 2016, s. 14)

Osallisuus tulee toteen henkilön ja yhteisön suhteessa. Osallisuus on sitä, että henkilö tuntee itsensä osalliseksi. Esimerkkinä tästä on, että osallistuja tuntee itsensä päteväksi, roolinsa merkittäväksi ja kokee voivansa tuoda ajatuksiaan esiin yhteisössä vaivatta. Osallisuutta edistämällä estetään syrjäytymistä ja vähennetään eriarvoisuutta. Osallisuus pienyhteisössä, omassa taidetoimipaikassa, luo edellytykset yhteiskunnalliselle ja kulttuuriselle osallisuudelle. (Kettuki ry & Haveri, 2016, s. 15) Ateljee on hyvä esimerkki tällaisesta taidetoimipaikasta.

3.2.1 Lainsäädäntö yhdenvertaisuutta tukemassa

Kehitysvammaisten henkilöiden yhdenvertaisuutta valvoo ja säätelee erilaiset lait ja säädökset. Jo perustuslaissa käsitellään sitä, miten yksilö on yhdenvertainen erilaisista ominaisuuksistaan huolimatta. Myös toisen hyvin tärkeän, palveluja ja tukitoimia säättävän lain, tarkoituksena on ”edistää vammaisen henkilön edellytyksiä elää ja toimia muiden kanssa

yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä sekä ehkäistä ja poistaa vammaisuuden aiheuttamia haittoja ja esteitä.” (Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 380/1987 § 1).

Ihmisoikeudet ovat jokaisen ihmisen oikeuksien perusta. Erittäin tärkeä, vuonna 2016 voimaan astunut YK:n vammaissopimus pohjautuu siihen, että kansainvälistä sopimusta vammaisten henkilöiden ihmisoikeuksista on noudatettava lakina. Sen tarkoitus on vammaisten henkilöiden arvoitus, yhdenvertaisuus yhteiskunnassa ja osallisuus kaikkeen toimintaan, mitä muutkin ihmiset tekevät. Sopimus käsittää kohtia päätöksenteosta, yhdenvertaisuudesta, osallisuudesta, itsenäisyydestä ja autonomiasta, esteettömyydestä sekä oikeuksien turvaamisesta. Näissä kaikissa pyritään korostamaan vammaisen henkilön osuutta ja oikeutta. (Invalidiliitto, n.d.) Sopimus tuo vammaiset henkilöt esiin niin vähemmistöryhmänä, kuin yksilöinä, jolloin yhdenvertaisuuden edistämisessä tulee ottaa huomioon myös henkilön sukupuoli, ikä, seksuaalinen suuntautuminen tai kieli- tai kulttuurivähemmistöön kuulumisen (Kananaja, ym., 2017, s. 275).

Sopimus on melko tuore, ja se osoittaa, että nykypäivänä pyritään tekemään töitä enemmän vammaisten ja erityisen tuen henkilöiden oikeuksien eteen. Esimerkiksi esteettömyyden suosinta on alkanut näkyä katukuvassa ja erilaisissa palveluissa huomattavasti enemmän. Myös työllisyyskampanjoita ja -hankkeita sekä työpaikkoja ja -mahdollisuuksia kehitysvammaisille työnhakijoille pyritään tarjoamaan kasvujohteisesti. Myös tämän opin näytteen tilaaja, NEO - OmaPolku, pyrkii siellä käyvien nuorten kanssa löytämään ja kehittämään erilaisia ansaintamahdollisuuksia tehokkaasti.

3.2.2 Problematiikkaa työllistymisessä ja itsemääräämisessä

Vaikka on monia säädöksiä ja lakeja tukemassa yhdenvertaisuutta, kehitysvammaisten työllistyminen on kuitenkin vuodesta toiseen ollut hankalaa. Vain murto-osa eli noin 500 kehitysvammaisista on tällä hetkellä palkkatyössä, vaikka työikäisiä kehitysvammaisia Suomessa on noin 25000, joista arviolta 3000 voisi työllistyä työsuhteiseen palkkatyöhön. (Kehitysvammaliitto, 2016)

Palkkatyö on perusoikeus, joka kuuluu kaikille työhön kykeneville kansalaisille. Kehitysvammaisten, sekä erityistä tukea tarvitsevien työllistämiseksi on keinoja, kunhan niihin vain tartuttaisiin. Kehitysvammaliitto (2016) on listannut erilaisia keinoja työllistämisen edistämiseksi ja parantamiseksi. Hyviä pointteja on monta. Ensinnäkin työnantajia olisi tärkeä tiedottaa paremmin ja lisää kehitysvammaisten ja erityisen tuen henkilöiden työllistämistä. Monet työnantajat eivät tule ajatelleeksi asiaa, jos sitä ei heillä koskaan tule vastaan. Eri kuntiin tarvitsisi myös työllistää lisää työvalmentajia, joiden avulla suurin osa kehitysvammaisista työllistyy. Työvalmentajia on kokonaisuudessaan liian vähän ja saatavuudessa on alueellisia eroja.

Avotyötoiminta on työmuoto, josta tekijä ei saa palkkaa vaan pienen työosuusrahan päivittäin. Olisi hienoa saada avotyötoiminta palkkatyöhön tähtääväksi toiminnaksi määräaikaisilla harjoitteluilla. Myös tuettua oppisopimuskoulutusta kehitysvammaisille ja erityisen tuen työnhakijoille olisi hyvä järjestää ja hyödyntää enemmän, koska siitä on paljon positiivisia tuloksia maailmalla. (Kehitysvammaliitto, 2016)

Myös taidestudiotoimintaa toteutetaan vammaispalveluissa osallisuutta ja työllisyyttä edistävässä toiminnassa. Synnöve Jokelaisen ja Kettuki ry:n (2019, s. 6) Taidestudiotoiminta-oppaan mukaan kuitenkin vain kymmenkunta palveluntuottajaa Suomessa tuottaa taidestudiotoimintaa (yksi näistä Ateljee). Näissä taidestudioissa taiteen tekijät saavat laadukasta taiteellisen työn ohjausta, tukea taidekentällä sekä taiteilijan ammatissa toimimisessa. Taidestudiotoimintaa on kuitenkin niin vähän, että se on vain harvojen palvelunkäyttäjien saavutettavissa, ja alueellisia eroja saavutettavuudessa on paljon.

Itsemääräämisoikeus on myös kiistelty aihe yhteiskunnassamme. Se jakaa edelleen mielipiteitä suuntaan ja toiseen, missä kohtaa kehitysvammainen tai erityistä tukea tarvitseva henkilö on kykenevä päättämään omista asioistaan. YK:n vammaissopimus yrittää myös vaikuttaa tähän parhaalla mahdollisella tavalla.

Mahdollisuus vaikuttaa ja osallistua on tasa-arvoisuuden perusta. Se mahdollistaa myös sen, että voi osallistua omaa itseä koskevaan päätöksentekoon ja myös yhteiskunnalliseen ja yhteisölliseen vaikuttamiseen. Jos ihminen kokee, että päätökset tehdään vain ulko- tai yläpuolella itseä, on se omiaan aiheuttamaan voimattomuuden ja mitättömyyden tunteita. (Ilmonen, 1993, s. 74)

On myös totta, että hoivan ja itsemääräämisen taso ja toteutuminen vaihtelee paljon, ja myös kehitysvamman aste vaikuttaa siihen. Erityisesti monivammaiset tai vaikeasti vammaiset ovat huolen aiheena, koska usein heille sopivaa hoiva- tai päivätoimintapaikkaa on välillä vaikea löytää ja hoivan taso vaihtelee hyvästä huonoon erilaisten pulmien vuoksi. Vaikeasti vammaisilta on myös usein hankala tulkita heidän mielipiteitään, jolloin turvaudutaan henkilön lähipiiriin tai valtuutettuun, jolloin moni asia riippuu muista kuin henkilöstä itse. Hänen asiansa ja päätöksensä ovat muiden ihmisten tulkintojen ja valintojen armoilla.

Vaikeavammaiset elehtivät mielipiteitään muuten kuin puhumalla. Eleet voivat olla ilmeitä, eleitä, toimintaa tai ääntelyä. Vaikeavammaisten henkilöiden itsemääräämisoikeuden toteutumiseksi on aktiivisesti etsittävä niitä keinoja, jossa vaikeimmin vammaisenkin henkilö saisi toteuttaa autonomiaansa. Työntekijältä tai lähipiiriltä tämä vaatii kärsivällisyyttä ja heittäytymistä. Hyvään lopputulokseen voidaan päästä yrittämisen, kokeilemisen ja jopa erehdyksenkin kautta. (Vernerinet, 2018) Vaikeavammaisen itsemääräämisen toteutuminen on kuitenkin haastavaa. Kaikki

kehitysvammaiset ja erityistä tukea tarvitsevat henkilöt ovat yksilöitä, ja jokaisella on yksilölliset tuen tarpeet. Toisilla ne toteutuvat paremmin kuin toisilla, joka on harmillista. Suunta asioiden kehityksessä on tulevaisuudessa toivottavasti vain ylöspäin.

4 TAIDE HYVINVOINNIN TUKENA

Seuraavana käsitellään taiteen merkitystä hyvinvoinnille, jossa lähteenä käytetään muun muassa edellisiä tutkimustuloksia aiheesta. Tämän jälkeen avataan sosiokulttuurisen innostamisen käsitettä ja samalla käsitellään mahdollistajan roolia ohjaamisessa. Myöhemmin luvussa kerrotaan minäkuvasta, itsetunnosta ja identiteetistä käsitteinä, ja miten ne näkyvät yksilön kehityksessä.

4.1 Taide hyvinvointia vahvistamassa

Taide sekä kulttuuri ja niihin liittyvä toiminta ovat tärkeitä hyvinvoinnin ylläpidossa. Taide ja taiteellinen toiminta on voimauttavaa ja sen on todettu edistävän henkistä hyvinvointia sekä ehkäisevän syrjäytymistä. Laitisen (2017, s. 16) mukaan taiteella ja taidetoiminnalla on erilaisissa ympäristöissä eri merkityksiä, tavoitteita sekä toiveita. Taidetoiminnan keinoin voidaan pyrkiä esimerkiksi parantamaan hyvinvointia ja terveyttä, vahvistamaan toimintakykyä ja toimijuutta, lisäämään yhteisöllisyyden tai yhteyssyyden tunnetta, tai lisäämään sosiaalista ja kulttuurista pääomaa. Taiteella voidaan tuoda esiin toisaalta myös kriittisiä asioita; esimerkiksi tutkia ja avata erilaisia epäkohtia ja ongelmia yhteiskunnassa.

Taiteella ja taidetoiminnalla on tutkitusti paljon positiivisia hyvinvointivaikutuksia. Vaikutuksia on todettu lukuisia muun muassa niin terveyteen kuin mielen hyvinvointiin, koettuun hyvinvointiin, elämänlaatuun ja onnellisuuteen. Positiivisia vaikutuksia on esiintynyt suhteessa mielialaan, stressiin, tunteisiin ja kognitiivisiin toimintoihin, joista esimerkkinä mukautumis- ja sopeutumiskyky sekä muisti. Tutkitun tiedon mukaan taiteellinen toiminta ja taide itsessään tuovat elämään iloa, rentoutusta, tyytyväisyyttä sekä onnellisuutta. Taide myös vähentää masennuksen ja ahdistuksen oireita. (Laitinen, 2017, s. 30)

Taide- ja kulttuuritoiminta on saanut viime vuosina yhä vahvempaa roolia sosiaali- ja terveydenhuollon kentällä. Soveltavaa taidetoimintaa voidaan useimmiten toteuttaa hankkeilla, joiden takana seisoo usko siihen, että kulttuurilla ja taiteella voidaan vaikuttaa ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin. Vaikka taiteella onkin näitä todettuja vaikutuksia hyvinvointiin sekä terveyteen, ei erityistä tukea tarvitsevien ihmisten oikeutta taidetoimintaan tule perustella täysin pelkällä hyötynäkökulmalla. Taide ja taiteeseen

liittyvä toiminta on jokaisen ihmisen perusoikeus, ja se ei tarvitse perusteluja. (Kettuki ry & Haveri, 2016, s. 56)

4.2 Sosiokulttuurinen innostaminen ohjaamisessa

Sosiokulttuurinen innostaminen on yksi NEO - Omapolun, sekä Ateljeen toiminnan kulmakivistä. Se on erittäin tärkeä osa ohjaajan toimenkuvaa työssä. Nuoria innostetaan ja ohjaaja on toiminnassa mahdollistajana.

Sosiokulttuurinen innostaminen on laaja-alainen käsite. Kuitenkin keskiössä innostamisessa on, että se on tapa elävöittää ihmisten hermistymisen ja itsetoteutuksen prosessia. Innostaminen suuntautuu sosiaalisen kommunikaation edistämiseen ja vuorovaikutussuhteen parantamiseen. Sen avulla pyritään parantamaan ja kehittämään ihmisten elämänlaatua. Sosiokulttuurinen innostaminen on kaikkien niiden toimintojen yhdistelmä, jotka luovat sellaisia osallistumisen prosesseja, joissa yhteisössään ihmiset kasvavat aktiivisiksi toimijoiksi. (Kurki, 2006, ss. 19–21)

Innostaminen kuuluu olennaisesti mahdollistajan rooliin. Mahdollistaja, eli ohjaaja on vuorovaikutuksessa taiteilijakollegansa, esimerkiksi Ateljeen nuoren taiteilijan kanssa. Innostamista käytetään yhtenä työvälineenä ja sen avulla kannustetaan ja tuetaan itsetoteutukseen.

Tuetussa taiteilijuudessa ohjaaja, eli mahdollistaja, on erityistä tukea tarvitsevan taiteilijakollegansa mentori. Tämä toimintatapa tarkoittaa, että kokeneempi kollega siirtää tietoa ja osaamista kokemattomammalle. Mahdollistaja tukee ja edistää luottamuksellisessa vuorovaikutussuhteessa kollegansa taidetyötä. Mentorointi on ennemminkin keskustelu-, kuin opetustilanne; mentori on taustatuki taiteelle. Mahdollistamalla pyritään taiteilijuuden ammatilliseen ja henkiseen kehittymiseen. (Kettuki ry & Haveri, 2016, s. 36)

4.3 Minäkuva, itsetunto ja identiteetti

Opinnäytetyöni tarkastelee erityistä tukea tarvitsevien taiteilijoiden henkisen hyvinvoinnin osa-alueita: minäkuvaa, itsetuntoa ja identiteettiä. Nämä kolme sanaa tarkoittavat eri asioita, mutta niiden merkitykset liippaavat myös läheltä toisiaan.

Niemen (2013, ss. 15–16) mukaan minäkäsitys, eli minäkuva, on suhteellisen pysyvä käsitys itsestä. Siihen eivät vaikuta hetkelliset tunteet, toisin kuin itsetunnossa saattaa olla. Se perustuu jo lapsuuden kasvualustalla kehitetystä käsityksestä itsestä. Minäkuva sisältää usein sellaisia piirteitä, kuten älykkyys, toimintatavat, sukupuoli, ulkonäkö, kyvyt ja ominaisuudet. Näiden perusteella yksilö muodostaa käsityksen itsestään, eli minäkuvan. Minäkuva kehittyy ja kasvaa suhteessa sosiaaliseen ympäristöön. Vernerin (2014) mukaan myönteinen minäkuva antaa eväät suhtautua

elämään avoimesti ja rohkeasti. Kielteisestä minäkuvasta taas voi seurata varauksellisuutta elämän suhteen, epäonnistumisten pelkoa ja erilaisten haasteiden välttelyä.

Identiteetti on hyvin samankaltainen käsite kuin minäkuva. Sillä tarkoitetaan yksilön kykyä kokonaisvaltaiseen itsensä tarkasteluun ja käsitystä itsestään. Eri elämänvaiheet vaikuttavat identiteetin kehitykseen ja ihminen arvostaa eri piirteitä ja ominaisuuksia sekä käsitykset muuttavat merkitystään eri ikäkausina. (Niemi, 2013, s. 16) Vahva, terve ja ehjä identiteetti koostuu ihmisen tunteesta pystyvänsä toteuttamaan itseään ja elämään sovussa arvojensa, valintojensa ja itsensä kanssa kaikilla elämänalueilla. Tällainen identiteetti omaa myös joustavuutta. Toisaalta joskus identiteetti voi olla myös omaksuttu. Tällöin identiteetti rakentuu muiden asettamien odotusten ympärille. Henkilö voi tällöin suorittaa kaiken mitä häneltä pyydetään, täysin kyseenalaistamatta. (Vernerinet, 2014)

Kuten minäkuva ja identiteettikin, itsetunto kasvaa ja muuttuu sosiaalisen ympäristön vaikutuksesta ja sen kehitys jatkuu läpi elämän (Niemi, 2013, s. 16). Itsetunto kertoo siitä, miten ihminen arvostaa itseään. Se on itsensä hyväksymistä ja uskomista omiin mahdollisuuksiin. Itsetunto voi vaihdella eri tilanteissa. Hyvä itsetunto koostuu totuudenmukaisesta minäkuvasta, jossa henkilö tunnistaa omat vahvuutensa ja heikkoutensa, itsenäisyydestä omaan elämään liittyvissä ratkaisuissa, ja tiedosta siitä, mitä kulloinkin haluaa. Tällöin kykenee elämään haluamallaan tavalla ja loukkaamatta muita sekä sietämään elämässä vastaan tulevia pettymyksiä. Heikko itsetunto on sen sijaan yhteydessä masennuksen ja ahdistuksen tunteisiin sekä sosiaalisiin pelkoihin. (Vernerinet, 2014)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tässä luvussa kerrotaan opinnäytetyöni tutkimusosuuden toteutuksesta. Ensin tarkastellaan laadullisen tutkimuksen käsitettä sekä määritetään tutkimuskysymykset. Seuraavaksi avataan, miten aineisto on kerätty tutkimusta varten. Lopuksi käsitellään aineiston analysointia, aiempia tutkimuksia sekä havainnollistetaan tutkimuksen eettisyyttä ja luotettavuutta.

5.1 Laadullinen tutkimus

Kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen. Laadullisessa tutkimuksessa on ajatus siitä, että todellinen elämä on moninainen, ja sitä ei voi pirstoa mielivaltaisesti osiin. Tutkimuksella voi löytää monenlaisia eri suuntia ja niiden suhteita. Kohdetta pyritään tutkimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti, yritetään pikemminkin löytää tai paljastaa tosiasioita kuin todentaa jo olemassa olevia väittämiä. (Hirsjärvi, Remes, & Sajavaara, 2015, s. 161)

Laadullisella tutkimuksella pyritään saamaan ymmärrys ja syvälinen näkemys tutkitusta ilmiöstä. Keskitytään vastaamaan kysymykseen ”Mistä ilmiössä on kyse?”. Laadullinen tutkimus tulee kysymykseen silloin, kun ilmiötä ei tunneta; siitä ei ole teorioita, jotka selittäisivät sitä. (Kananen, 2014, ss. 16–17) Laadullinen tutkimusote oli paras valinta tähän tutkimukseen, koska aiempaa tietoa Ateljeen vaikuttavuudesta minäkuvalle, itsetunnolle ja identiteetille ei ole.

5.2 Tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tutkimustehtävänä on selvittää Ateljeen erityistaidetoinnin vaikutuksia nuorten minäkuvaan, identiteettiin ja itsetuntoon sekä kuvata näitä vaikutuksia ja toiminnan vaikuttavuutta. Tutkimuskysymyksiksi voi asettaa seuraavat:

Millaisia vaikutuksia ateljeetoiminnalla on nuorten minäkuvaan, itsetuntoon ja identiteettiin?

Mitkä tekijät ateljeetoiminnassa vaikuttavat nuorten minäkuvaan, itsetuntoon ja identiteettiin?

Tutkimuskysymykset ohjaavat tutkimusta ja sen tiedonkeruuta. Tutkimuskysymykset kannattaa pitää koko ajan mielessä, jotta tutkimusprosessin suunta pysyy oikeana. (Kananen, 2014, s. 36)

5.3 Aineistonkeruumenetelmät

Menetelmäosa käsittelee, kuinka tutkimus tehtiin ja toteutettiin, jotta lukija voi arvioida muun muassa tutkimuksen luotettavuutta (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 181). Aineistonkeruumenetelmiksi valittiin asiantuntijahaastattelun ja teemahaastattelun. Haastattelupäivänä nuorille teetettiin myös kuvallinen tehtävä. Seuraavaksi kerrotaan tarkemmin aineistonkeruusta ja avataan, miksi tutkimukseeni sopivat parhaiten kyseiset menetelmät.

5.3.1 Asiantuntijahaastattelu

Asiantuntijahaastattelua käytin opinnäytetyössä tilaajasta kertovassa luvussa kuvaamaan tarkemmin Ateljeeta, sen käytäntöjä ja historiaa. Ateljeesta ei löydy hurjasti kirjallista tietoa, joten tarkensin ja täydensin jo aiempia harjoittelusta kerättyjä ja verkosta poimimiani tietoja haastatteleamalla kuvataideohjaaja Marja Rantalaa Ateljeen toimintaan liittyen (Rantala, haastattelu 21.8.2019).

Aluksi oli tarkoitus haastatella kahta Ateljeen ohjaajaa, mutta päädyin haastattelemaan kuitenkin Ateljeen pääsääntöistä ohjaajaa, eli Rantalaa. Koin saavani häneltä tarvitsemiä tiedot. Tilaajan luvussa on käytetty sitaatteja tästä haastattelusta.

5.3.2 Teemahaastattelu

Nuorten haastattelut toteutettiin teemahaastatteluina. Tyypillistä teemahaastattelulle on, että haastattelun aihepiirit eli teemat ovat tiedossa, mutta kysymysten tarkka muoto ja järjestys voivat vaihdella (Hirsjärvi, ym., 2015, s. 208). Teemahaastattelun avulla pyritään ymmärtämään ja saamaan käsitys tutkittavasta kohteesta ja sen toiminnasta, joita tutkija pyrkii avaamaan teemojen avulla. Teema on aihe, josta keskustellaan, se on laajempi kokonaisuus kuin kysymys. Teemat käydään ensin läpi haastateltavan kanssa, ja jos on tarpeen, tehdään tarkentavia ja täydentäviä kysymyksiä. Ensimmäisen teemahaastattelun jälkeen voi nousta esiin uusia kysymyksiä, joihin voi hakea vastauksia uusintakierroksella. (Kananen, 2014, ss. 71, 76) Teemahaastattelu sopi aineistonkeruumenetelmäksi, koska sillä saatiin aikaan tehokasta vastavuoroista keskustelua jo entuudestaan tuttujen nuorten kanssa uudeltaisesta aihepiiristä.

Nuoret haastateltiin yksilöhaastatteluilla. Yksilöhaastatteluihin osallistui neljä nuorta Ateljeen kuudesta nuoresta. Haastateltaville laadittiin tutkimuskutsu (Liite 1), joka sisälsi tiedot tutkimuksesta, tietosuojasta ja mihin vastauksia käytetään. Teetettiin myös suostumuslomake (Liite 2), jonka he toimittaisivat täytettynä haastattelutilanteeseen, osoittaen näin osallistuvansa tutkimukseen ja sen äänitykseen vapaaehtoisesti. Suostumuslomakkeissa kysyttiin myös edustajan/huoltajan allekirjoitukset. Nuoria informoitiin keskustelemaan asiasta läheistensä kanssa, jos osallistuminen tutkimukseen mietityttää ja haluaa päätökseen tukea. Täysi-ikäisinä nuorten ei kuitenkaan tarvinnut ottaa välttämättä edustajansa/huoltajansa allekirjoitusta lomakkeeseen. Koska läheisille tieto nuoren tutkimukseen osallistumisesta oli kuitenkin tärkeää, kotiin informoiminen on näillä keinoin järkevää.

Teemat haastattelussa oli jaettu kolmeen eri kategoriaan, joista esitettiin kysymyksiä: alkukeskustelu ja -kysymykset, minäkuva ja identiteetti yhdistettynä teemana sekä viimeisenä itsetunto. Alkukeskustelulla ja -kysymyksillä pyrkimyksenä oli aloittaa rennosti, päästä tiettyyn tunnelmaan ja rentouttaa haastateltavaa. Opinnäytetyön varsinaiseen tutkimuskysymykseen liittyviin teemoihin päästiin alkukysymysten jälkeen. Aihealueiden alla oli niihin liittyviä kysymyksiä ja + merkittyjä tarkentavia kysymyksiä. Näistä kaikista keskusteltiin vastavuoroisesti ja vapaamuotoisesti haastateltavan kanssa, tarvittaessa tarkennuksia ja lisäkysymyksiä tehden. Haastattelurunko on nähtävissä opinnäytetyön liitteissä (Liite 3).

5.3.3 Menneisyydestä nykyisyyteen - Tehtävä haastattelupäivän yhteydessä

Tutkimuksen suulliseen osuuteen, eli teemahaastatteluun, osallistuivat neljä nuorta, mutta pienimuotoisempaan kuvalliseen osuuteen osallistuivat Ateljeen kaikki kuusi nuorta. Kuvallisena tehtävänä haastattelupäivän yhteydessä oli vapaamuotoisella tekniikalla ja välineillä tuottaa kaksi erillistä työtä, joiden aiheita olivat

Minä ennen Ateljeeta,
Minä nykypäivän ateljeelaisena.

Tehtävänannon tavoitteena oli hahmottaa valmiista vastaustöistä vertailua menneisyydestä nykypäivään; ennen kuin nuoret olivat ateljeelaisia ja miten nuoret ovat muuttuneet Ateljeen myötä. Tehtävän tarkoituksena oli kuvallisoin keinoin vielä täydentää ja vahvistaa suullisesta haastattelusta saatua tietoa.

Vastaustöistä pyydettiin kuvausluvat (Liite 4), jotta ne voidaan liittää kuvina opinnäytetyöraporttiin ja raportista tehtävään esitykseen. Töistä myös keskusteltiin lyhyesti kunkin nuoren kanssa. Keskustelussa käsiteltiin kultakin nuorelta molempia töitä, ja käytiin läpi, miten työt syntyivät ja mikä oli ajatus niiden takana. Eli käytännössä kerrattiin, miten Minä ennen Ateljeeta kuvaa nuorta ennen Ateljeella oloa, ja miten Minä nykypäivän ateljeelaisena kuvaa nuorta nykyään ateljeelaisena. Keskustelulla haettiin muutoksen hahmottamista sanalliseen muotoon.

5.4 Analysointi

Analyysissä tulee selvittää tarkasti, kuinka aineisto on analysoitu. Aineiston eteneminen sekä analyysin jokainen vaihe tulee kirjoittaa niin, että lukija pystyy helposti seuraamaan polkua, jolla tuloksiin on päästy. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, ss. 181–182) Analyysimenetelmät riippuvat tiedonkeruumenetelmistä ja tutkimusotteista. Erilaisten menetelmien avulla aineistosta puristetaan vastaus tutkimuskysymykseen. (Kananen, 2014, s. 42)

Ensin kerätty aineisto litteroidaan, eli tässä tapauksessa äänitetyt nauhoitteet puretaan tekstimuotoon. Tämän jälkeen niitä voidaan käsitellä erilaisilla analyysimenetelmillä. Tutkija joutuu valitsemaan ja ratkaisemaan, mitä kaikkea hän litteroi, sillä litterointi on raskas ja hidas työvaihe. (Kananen, 2014, ss. 99, 101–103) Haastatteluaineistot litteroitiin melko tarkasti, lukuun ottamatta turhia puhekielen sanoja ja hymähdyksiä, jotka olivat merkityksettömiä analyysin ja tulosten kannalta.

Aineiston analysointi on toteutettu aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Koin tämän analysointimenetelmän parhaimmaksi, koska sain nostettua tutkimukselle oleellisia asioita esiin aineistosta, pystyin avaamaan tarkemmin näitä asioita, ja etsimään eroja sekä yhtäläisyyksiä.

Aineistolähtöiseen sisällönanalyysiin kuuluu vastausten pelkistäminen, ryhmitteleminen ja abstrahointi. Pelkistetyistä vastauksista samankaltaiset vastaukset voidaan esimerkiksi alleiviivata, ja näin ryhmitellä eri väreillä eri ryhmiksi. Näistä muodostuu aineiston alaluokat, jotka voidaan edelleen yhdistellä yläluokiksi. Yläluokista voidaan päätellä aineiston pääluokat ja näitä pääluokkia edelleen abstrahoidaan, eli yhdistellään isompien luokkien alle mahdollisuuksien mukaisesti. Abstrahoinnilla tarkoitetaan

käsitteellistämistä, jonka avulla tutkimuksesta voidaan tehdä lopulta teoriaan kytkettäviä johtopäätöksiä. (Spoken, 2018)

Haastattelurungossa oli valmiiksi kolme pääasiallista teemaa (minäkuva, identiteetti ja itsetunto), joiden alaisten haastattelukysymyksistä saatujen vastausten oli tarkoitus vastata tutkimuskysymykseen. Teemoista nostettiin sisällönanalyysin keinoin merkittäviä asioita esiin, uusiksi luokiksi. Näiden uusien luokkien sisällä hyödynnettiin jälleen sisällönanalyysiä. Koko ajan prosessissa täytyy pitää mielessä tutkimuskysymykset sekä nuorten näkökulma, ettei analyysi hajaudu.

Kuvallinen tehtäväanto tarkasteltiin läpi keskustelun kautta. Yhden nuoren molempia vastaustöitä tarkasteltiin aina kerrallaan, ja nuoren kertomia asioita töistä kirjattiin samalla ylös. Kunkin nuoren kohdalla töistä tarkasteltiin vahvistusta haastattelusta saadulle tiedolle kuvallisoin keinoin.

5.5 Aiemmat tutkimukset

Aiempia tutkimuksia ainoastaan koskien Ateljeeta ei ole. Myös Ateljeella toteutettavasta työmuodosta kertova tutkimusaineisto on melko suppeaa. Erityistaidetoiminnan piiristä sekä taiteen hyvinvointivaikutuksista tutkimuksia löytyy paremmin. Seuraavaksi esitellään aiempia tutkimuksia, jotka liittyvät läheisesti tähän opinnäytetyöhön, tai ovat samankaltaisia opinnäytetyön aiheen kanssa.

5.5.1 Taidetta yllättävissä yhteyksissä - Kehitysvammaisten kuvataidetoiminnan merkityksen tarkastelua

Penttinen (Penttinen, 2007, ss. 4, 26–39) tutki opinnäytetyössään kuvataidetoiminnan merkitystä kehitysvammaisille; miten he sen itse kokevat, mistä he saavat ideoita töihinsä, taiteen tekemisen sosiaalista merkitystä, taiteen ohjauksen merkitystä, sekä kehitysvammaisten ja ”muun” taiteen suhdetta. Aineisto on kerätty haastattelemalla kehitysvammaisia taidetoiminnassa olevia. Haastateltavat olivat kolmesta eri taidetoimintapaikasta: Artilabosta Hollannista (4), Lieksan Taidetoimintakeskukselta (4) ja Kirsi-kodista Lieksasta (3). Aineisto on kerätty monipuolisesti ja laaja-alaisesti.

Tutkimuksesta ilmeni, että kehitysvammaiset kokevat taiteen tekemisen erittäin positiiviseksi ja merkitykselliseksi asiaksi. Kaikki olivat tyytyväisiä omaan töihinsä ja inspiraatiota töihin saadaan omasta mielestä, muiden töistä, tai kirjoista. Yhteisöllisyys ja yhteisö on tärkeää sekä virikkeellistä. Haastatellut eivät yleensä kokeneet kehitysvammaisuuttaan seikaksi, joka vaikuttaisi taiteen tekemiseen. Myöskään kehitysvammaisten taidetta ei koettu ”muusta” taiteesta poikkeavaksi. Osa haastateltavista ei halunnut tulla luokitelluksi vammaistaiteilijaksi, mutta osalle asia oli yhdentekevää. Hyvän ohjaajan ominaisuuksia olivat tutkimustulosten mukaan jäämäkkyys,

kärsivällisyys ja hyvä huumorintaju. Hyvä ohjaaja osaa myös tukea suunnitteluvaiheessa ja käytännön tekemisessä.

5.5.2 Taidestudiotoiminta – taiteilijuutta, osallisuutta ja työllistymistä edistävä toimintamalli

Jokelainen (2019, ss. 5–7, 9–10) on kehittänyt yhdessä Kettuki ry:n kanssa taidestudio-toimintamalli -oppaan, joka on tarkoitettu vammaispalvelujen palveluntuottajille laatusuositukseksi taidestudiotoiminnasta, jota tuotetaan osallisuutta ja työllistymistä edistävässä toiminnassa. Julkaisu on toteutettu muotoilun ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyönä Kettuki ry:lle. Opas esittelee tiiviistetyysti erityistaidetoiminnan alan, kulttuurin, taiteen sekä taidestudiotoiminnan hyvinvointia ja terveyttä edistäviä vaikutuksia, taidestudio-toimintamallin sekä kuvataiteilijan työtä ja toimeentuloa.

Opas esittelee taiteen ja taidetoiminnan hyvinvointivaikutuksia, joka on kiinnostavaa opinnäytetyöni kannalta. Erityistä on, että mukana julkaisussa on myös NEO - OmaPolun Ateljee. Ateljeella haastateltiin nuoria taidestudiotoimintaan ja sen hyvinvointivaikutuksiin liittyen. Haastatteluja tehtiin myös muilla taidestudioilla Suomessa. Hyvinvointivaikutuksiksi todettiin ammatti-identiteetin vahvistuminen ja tunne tasa-arvoisuudesta muiden taiteilijoiden kanssa, itsetunnon vahvistuminen, terveyden ja hyvinvoinnin lisääntyminen, sosiaalisen osallisuuden ja sosiaalisten taitojen vahvistuminen sekä lisäansioiden kautta lisääntynyt elämänlaatu, yhteistyöprojektit ja uusien kokemusten sekä kontaktien syntyminen.

5.5.3 Vaikuttavaa? Taiteen hyvinvointivaikutusten tarkastelua

Laitinen (2017, ss. 15–38) on koonnut kirjallisuuskatsauksen tutkimustuloksista liittyen taiteen hyvinvointivaikutuksiin. Katsaus kokoaa yhteen monet eri tutkimukset ja niiden tulokset. Se käsittelee taiteen hyvinvointivaikutuksia psyykkisestä, fyysisestä, sosiaalisesta, yhteiskunnallisesta ja ympäristöllisestä näkökulmasta. Käytän katsausta myös lähteenä opinnäytetyössäni, koska sen psyykkiset näkökulmat liittyvät läheisesti oman opinnäytetyöni aiheeseen; erityistaidetoiminnan hyvinvointivaikutuksiin mielen hyvinvoinnin saralla.

5.6 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksen ja etiikan yhteys on kaksiulotteinen. Toisaalta tutkimuksesta saadut tulokset vaikuttavat eettisiin ratkaisuihin. Toisaalta taas eettiset kannat, käsitykset ja periaatteet vaikuttavat tutkijan tieteellisessä työssä tehtäviin ratkaisuihin. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 147) Jälkimmäistä on erityisesti pidettävä silmällä tutkimuksellista opinnäytetyötä tehdessä.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK) edistää hyvää tieteellistä käytäntöä, ennaltaehkäisee vilppiä ja edistää tutkimusetiikkaa koskevaa tietoutusta ja keskustelua. TENK:n (2019, s. 7) mukaan tutkimuksen etiikan näkökulmasta kaikessa tutkimuksessa tulee noudattaa tutkimuseettisen neuvottelukunnan laatimia ohjeita ja hyvää tieteellistä käytäntöä (HTK). TENK:n mukaan tutkimuksen eettiset periaatteet ovat jaettu kolmeen eri osa-alueeseen: 1. Tutkijan kunnioitus tutkittavien ihmisarvoa ja itsemääräämisoikeutta kohtaan, 2. tutkijan kunnioitus tutkittavan aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä kohtaan sekä luonnon moninaisuutta kohtaan, 3. tutkijan vastuu tutkimuksen teosta siten, että siitä ei aiheudu merkittäviä riskejä, vahinkoja tai haittoja tutkittavana oleville ihmisille, yhteisölle, tai muille tutkimuskohteille.

Haastatteluista tiedotettiin nuorille tutkimuskutsulla (Liite 1). Tutkimuksen tavoitteet, vapaaehtoisuuden ja luottamuksellisuuden selitin vielä tarkemmin yksitellen nuorille, antaessani heille tutkimuskutsuja. Nuoret täyttivät lisäksi tutkimukseen suostumuslomakkeet (Liite 2). Nämä lomakkeet toimivat merkinä osallistumisesta ja tiedonannon riittävydestä tutkimukseen liittyen. Tutkimuksen alussa informoin kutakin haastateltavaa vielä kertaalleen tutkimuksesta, sen tavoitteista ja tarkoituksesta, luottamuksellisuudesta, vapaaehtoisuudesta sekä haastattelun äänityksen aloituksesta. Äänitetyt tiedostot litteroitiin, pelkistettiin ja sen jälkeen analysoitiin. Pelkistyksessä huomioitiin myös mahdolliset sitaatit, joista haastateltava voitaisiin tunnistaa, ja ne poistettiin. Myös sukupuoleen viittaavat vastaukset neutralisoitiin, jotta vastauksista ja raportissa käytetyistä sitaateista ei käy ilmi haastateltavan sukupuoli.

Menneisyydestä nykyisyyteen-tehtävän jälkeen nuorilta kerättiin tehtävänannosta syntyneiden töiden kuvauslupalomakkeet (Liite 4), jossa on tarkasti määritelty mihin käyttöön kuvat töistä tulisivat. Jokainen sai vapaaehtoisesti antaa kuvausluvan töistään. Jokaisen kuvauslupalomakkeen antamisen yhteydessä selitettiin henkilökohtaisesti jokaiselle nuorelle, mitä lomakkeen allekirjoittamisella haetaan, ja allekirjoituksen ja ruutuun raksimisen vapaaehtoisuutta painotettiin. Kaikki kuusi nuorta allekirjoittivat lomakkeet ja jokaisen työt saadaan esille tässä opinnäytetyöraportissa.

Huomioonotettavaa on se, että työt on toteutettu vastauksina tehtävänantoon lyhyen ajan sisällä. Nuorten taiteelliset prosessit kestävät normaalisti kauemmin Ateljeella työskennellessä; taideteosten tekoprosessissa voi tulla kaikenlaista vastaan ja yksittäisen teoksen valmistus kestää pitkään. On tärkeää erotella tehtävänantoni vastaustyöt ja nuorten taide-teokset. Erottelen tehtävänannon vastaukset oikeista taideteoksista sanoilla vastaustyö tai työ.

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Koska opinnäytetyössäni kyseessä on nimenomaan Ateljeen nuorten tuntemukset sekä niihin vaikuttavat asiat Ateljeella, halusin esittää tulokset nuorten kannalta, ja pohjautuen haastattelusta tulleeseen aineistoon. Liitän mukaan teoriaa Johtopäätökset -osiossa, luvussa 7, sillä se täydentää tulosten luotettavuutta. Kuvaan ensin Ateljeen taidetoiminnan erilaisia ominaisuuksia ja toimintoja, jotka haastatteluissa nousivat esille vaikuttavina. Sen jälkeen avaan, miten nämä kyseiset asiat ovat vaikuttaneet nuorten minäkuvaan, identiteettiin ja itsetuntoon. Nostan esille myös sitaatteja haastatteluista, elävöittämään tuloksia ja tuomaan luotettavuutta. Loppupuolella kerron myös Menneisyydestä nykyisyyteen-tehtävästä, ja havainnollistan siitä nousseita näkökulmia. Käytän tehtävästä saaduista vastauksista sanoja työ tai vastaustyö.

Haastatteleman neljä nuorta olivat haastatteluhetkellä 26–37 -vuotiaita. Haastatelluista kolme on miehiä ja yksi on nainen. Haastatelluista kaksi oli ollut Ateljeetoiminnassa sen alkamisesta lähtien, eli noin viisi vuotta. Toiset kaksi haastateltavaa olivat olleet Ateljeella 2–3 vuotta. Taiteellisessa tehtävässä olivat mukana kaikki Ateljeen kuusi nuorta, neljä miestä ja kaksi naista, samalla ikähaarukalla.

6.1 Ateljeetoiminnan itsenäisyys

Ateljeella tuetaan nuoria itsenäiseen tekemiseen, ja se on yksi tekijä, joka on vaikuttanut nuorten psyykkiseen hyvinvointiin. Itsenäisyyden ja itsenäisen tekemisen tärkeys nousi esiin kaikkien haastateltavien vastauksista eri tavoin, monessa eri haastattelun kohdassa ja kysymyksessä.

Ateljeetoiminnan itsenäinen luonne antaa nuorille valmiudet toteuttaa itseään ja omaa taidettaan haluamallaan tavalla. Ohjaaja on mahdollistamassa, tukemassa sekä tarvittaessa opastamassa ja auttamassa työskentelyssä. Eräs haastatelluista kommentoi taiteen tekemistä seuraavanlaisesti:

Se on sitä, että pääsee itsenäisesti toteuttaan itseään ja eri työvaiheita.

Nuorille Ateljee on työpaikka ja jokaisella on oma paikkansa työyhteisössä. Nuorilla on mahdollisuus ansaita työllään. Työ kuuluu itsenäiseen elämään, joka on nuorille tärkeää; työ edustaa itsenäisyyttä. Se sisältää vastuun kantamista ja tehtävien hoitamista itsenäisesti. Eräs haastateltavista kertoi työn olevan myös yksi kaikkein tärkeimmistä asioista elämässään, toinen kertoi itsenäisyyden olevan yksi tärkeimmistä.

Työ käsitteenä edustaa osalle ainoastaan taiteen tekemistä, ja osalle työ on moninaisempi käsite. Puolet haastateltavista halusivat tehdä työkseen juuri taidetta.

Ajatellut olen kehittää taitojani maalaajana vielä entistä enemmän. Haluan antaa monipuolisen kuvan itsestäni tässä ammatissa, maalata ja piirtää. Taiteilijana aion pysyä vanhaksi asti. Voi olla, että en sentään koko elämää Ateljeella pysy, mutta pidän olla täällä. Haluan näyttää maailmalle, että olen luomassa ja tekemässä uusia juttuja, enkä jä-mähdä.

Haluisin tehdä taidetta myös jatkossa. Ehkä enemmän sarjakuvataidetta. Taiteen on hyvä kulkea mukana elämässä.

Eräälle haastateltavista tärkeää oli omata useampia, erilaisia töitä. Taide on hänelle työ muiden töiden joukossa. Myös toiselle haastateltavista taide ei ollut se varsinainen unelmatyö, vaan muitakin töitä voisi tehdä.

Onhan se mulle ok et mä teen taidetta. Mä teen myös omia töitä muitakin ite. Mulla on toimitilanhuoltajan tutkinto. Toimitilanhuoltaja menee tärkeämmäksi hommaksi kuin taide jopa, työpaikkojakin on jo välillä haettu. Oman baarin perustaminen kiinnostaa tulevaisuudessa, toimistohommat olis myös haaveena. Avustajana olo kiinnostaa myös.

Voi olla et olisin tulevaisuudessa jossain muualla ehkä hommissa, mut en tiä vielä missä. Joskus tulevaisuudessa voin tehdä taidetta, mut jotain muuta (työtä) voisi olla myös välillä.

Pääsääntöisesti kaikki haastateltavat olivat hyvin työorientoituneita. Oli työ sitten taidetta, tai jotain muuta, itsenäisyys ja vastuunotto oli tärkeä osa sitä.

Seuraavaksi kerron, mitä nuoret kertoivat Ateljeen itsenäisen toiminnan vaikutuksista ja merkityksestä heidän minäkuvaansa, itsetuntoonsa ja identiteettiinsä.

Itsenäisyyden tärkeys mielen hyvinvoinnille

Nuorten vastausten perusteella ateljeetoiminnan itsenäinen luonne on noussut isoksi minäkuvaan ja identiteettiin vaikuttavaksi tekijäksi. Nuoret kertoivat työskentelevänsä mielellään itsenäisesti ja saavansa siitä voimaa. Nuorten minäkuva ja identiteetti on kehittynyt, ja he näkevät itsensä vahvoina itsenäisinä ihmisinä ja työntekijöinä Ateljeella. Omanarvostuksen tunne on kohonnut.

Oon sellainen oman taiteen kulkija, itsenäinen, toteutan omaa taidetta täällä.

Oon oman tieni kulkija. Myös omanlaisuus on tärkeää. Ilmaisen itseäni ja tykkään olla itseni.

Itsenäisyys Ateljeen työskentelyssä oli haastateltaville tärkeää myös heidän itsetuntonsa kannalta. Merkityksellisiä itsetuntoon, ja ohessa myös minäkuvaan ja identiteettiin, vaikuttavia asioita itsenäisessä toiminnassa olivat omien töiden tekeminen, tietyn arkirutiinin pitäminen (töissä käyminen ja säännöllisen arkirytmien pitäminen) sekä omien näyttelyiden pitäminen. Itsetunto on kohonnut ja itsenäisyys vahvistunut itsenäisen tekemisen myötä.

Itsenäisyys tuo hyvää itsetuntoa mulle, kun teen omia juttuja ja töitäni.

Taiteen tekeminen on vienyt mua tavallaan elämässä eteenpäin, kehittänyt mua. Ateljee vaikuttanut siihen (kehitykseen), kun on kotoa pois pitkän aikaa.

Olen kyllä saanut positiivista itsetuntoa Ateljeella olemisesta. Hyvää itseluottamusta saa tästä tekemisestä.

Mieleenpainuvimpana kokemuksena puolelle haastateltavista olivat jääneet omat näyttelyt.

Oma näyttely, yksi työ myytiin. Toivon myös, että muutkin työt saisi myytyä. Olisi kiva uusi näyttely.

Ensimmäinen oma näyttely oli iso asia.

6.2 Yhteisön ja yhteisen tekemisen merkitys

Vaikka Ateljeella tuetaan itsenäiseen työskentelyyn, on yhteisö aina läsnä. Nuorten vastausten perusteella Ateljeen yhteisö on heille tärkeä ja merkityksellinen osa toimintaa. Se on yksi tekijä, joka on vaikuttanut nuorten mielen hyvinvointiin.

Kysyttäessä mieleenpainuvimmista kokemuksista Ateljeen toiminnassa, puolet haastatelluista kertoivat yhteisöllisten toimintojen jääneen eniten mieleen.

Ehkä toi Lieksan reissu on kokemuksena jäänyt eniten mieleen. Me käytiin siellä verkostotapaamisessa. Kolille menttiin myös. Tavattiin verkostotaiteilijoita.

Aika monipuolista täällä. Ainakin yhteistyöt muiden nuorten kanssa (jäänyt mieleen) ja mukavaa tehdä yhdessä taidetta. Apuna ja avustajana oleminen.

Yhdessä tekemiseen sisältyy monenlaisia aktiviteetteja. Retket ja tutustumiskäynnit toteutetaan yhdessä, Ateljeella töitä ja ohjattua toimintaa tehdään yhteisössä ja ruokailu päivittäin tapahtuu yhdessä.

Kysyttäessä haastateltavilta heidän roolistaan työyhteisössä moni koki oman roolinsa/tehtävänsä Ateljeella yhdistyvän yhteisölliseen tekemiseen ja muiden auttamiseen. Haastateltavilla on myös todellinen halu auttaa ja avustaa muita.

Roolina minulla on auttaa muita nuoria välillä, työskentelen paljon myös itsenäisesti.

Mun rooli on avustaa asioissa, erikoistehtäviä saan. Teen kaikenlaisia toimitilanhuoltajan hommia myös täällä ja yhdistän niitä myös Ateljeelle. Auttelen hommissa muita ja avustan tarvittaessa.

Mun rooli on vähän niinkuin Ateljeen isosisko/isovelji. Huolehdin muista ihmisistä, oon auttavainen.

Puolet haastateltavista myös koki työyhteisönsä jäsenet (työkaverit) yhtenä tärkeimpänä asiana itselleen. Hyvät työkaverit motivoivat työhön ja tekemiseen.

Yhteisöllisyyden tärkeys mielen hyvinvoinnille

Ateljeen yhteisö ja yhteisöllisyys on vaikuttanut nuorten minäkuvan, identiteetin ja itsetunnon kasvamisessa ja kehityksessä. Jokaisella nuorella on halu auttaa muita yhteisön jäseniä, ja apua saa myös takaisin. Oman persoonan ilmaiseminen ja omana itsenään oleminen Ateljeella on haastateltaville tärkeää. Itsetunto on kohonnut yhteisön tuen ja yhteisöllisyyden myötä.

Kaikki vastasivat positiivisilla näkökulmilla kysyttäessä, miten he näkevät itsensä Ateljeen työyhteisössä. Negatiivis-sävytteisiä vastauksia ei ollut ollenkaan. Kysymyksestä saatiin seuraavanlaisia vastauksia:

Olen kohtelias, rauhallinen, jännä yhdistelmä introverttiä ja ekstroverttiä. Mysteerinen voin olla myös, ei kaikki välttämättä ymmärrä juttujani, mitä puhun välillä. Olen aikamoinen persoona.

Olen hauska, joskus olen vähän hiljainen kotona, Ateljeella olen puhelias ja kaikki tulee toimeen mun kanssa.

Mussa on hoivapuoli. Välillä oon hiljainen ja ujo, rauhallinen, mutta tomera tietyissä tilanteissa. Kuuntelen, otan muiden tunteet huomioon ja autan jos pyydetään apua jossain.

Muut nuoret on mulle mukavaa seuraa täällä. Myös Marja (ohjaaja) on positiivinen. Yleensä olen keskittynyt. Mulla on erilainen tyyli, erottaa vaatteista mut muista nuorista. Herkkä olen myös. Omanlaisuus.

Kysyttäessä, miten haastateltava ajattelee muiden Ateljeelaisten näkevän hänet itsensä yhteisössä, vastauksia tuli seuraavanlaisia:

Minua pidetään todennäköisesti lämminhenkisenä, hauskana nuorena naisena/miehenä. Aika mukavana symppisyyppinä.

Hyvänä. Taiteilijana. Ystävällisenä, kivana.

Aikuisena fiksuna naisena/miehenä. Välittävänä ja auttavana.

Muut näkee mut myös rentona, mutta kuitenkin temperamenttisena, sanon asiat suoraan.

Positiiviset näkökulmat näkyvät kaikkien vastauksissa Ateljeen porukasta keskustellessa. Eräällä nuorista oli Ateljeen alussa ollut hieman yksinäistä, mutta tutustuessa yhteisöön, ja uusien taiteilijoiden liittyessä mukaan toimintaan, yksinäisyyden tunteet hävisivät. Muut huomioidaan työpäivän aikana ja myös ikävät tunteet käydään monesti yhdessä läpi. Yhteisöstä saa voimaa.

Ateljeelaiset kannustavat minua tekemään ja kehuvat, se on itsetuntoa kohottavaa. On mukava saada muilta välillä voimaa tekemiseen.

6.3 Taiteilijuuden ja taiteellisen tekemisen merkitys

Ateljeella taide on aina läsnä. Taide on ollut puolella haastatelluista elämässään mukana jo pienestä pitäen. Puolella se on tullut varsinaisesti elämään mukaan juuri Ateljeetoiminnan kautta. Taiteen tekeminen on olennaisesti yksi tekijä, joka vaikuttaa nuorten minäkuvaan, itsetuntoon ja identiteettiin.

Taidetta harjoitetaan Ateljeella erilaisilla tekniikoilla, välineillä, aiheilla ja teemoilla. Sain monipuolisia vastauksia kysyessäni haastateltavilta, mitä töitä he ovat aikaisemmin tehneet ja mitä on tällä hetkellä työn alla.

Tällä hetkellä maalaan. Olen kuvittanut ennen paljon piirroskuvia, sarjistyylisiä myös. Maalaus on tullut enemmän Ateljeella kuvioihin. Varsinkin kun on nuori niin ei ole vielä täysin kehittynyt ymmärrys kaikesta, pienempänä katsoin asioita jyrkästi ja kapeakatseisemmin, mutta maalaaminen on tullut mukaan ymmärryksen ja kehityksen avaruttua.

Nyt puukaiverrusta, naamareita. Ennen mulla oli oma näyttely, maalauksia olen tehnyt.

Mä teen lautasprojektia, johon tulee erilaisia mandaloita. Ennen oon tehnyt mandalatöitä, maalauksia, piirtämistä, vähän savityötä joskus. Puupiirros ei oo ihan mun juttu. Vaatteita piirsin myös, ja suunnittelin näyttelyyn Voipaalaan. Ja mietittiin, jos pitäis tehdä vaatteiksi asti niitä. Ja sarjakuva tyyppiä hahmoja oon tehnyt.

Jokainen tekee omaa työtään, eräästä laulajasta työ mulla tällä hetkellä kesken, maalaus. Ja toisena työnä on t-rex, ne on molemmat kesken. Paljonkin oon aikasemmin tehnyt, hirveesti. Örkki-töitä oon tehnyt ja multa on myös ostettu töitä. Mulla on oma näyttely ollut sukujuurieni paikassa.

Puolet haastatelluista haluaa tehdä juuri taiteilijantöitä. Toinen puoli kaikenlaisia töitä vaihtuvuudella, kunhan on töitä ja tekemistä. Kuitenkin molempiin näihin puoliin taiteen tekeminen on vaikuttanut positiivisesti, ja kaikki haluavat taiteen kulkevan elämässään mukana, vaikka tekisivätkin muuta. Seuraavaksi kerron taiteen tekemisen merkityksestä haastateltujen mielen hyvinvointiin.

Taiteilijuus

Taide ja taiteen tekeminen Ateljeella on vaikuttanut haastateltavien minäkuvaan, itsetuntoon ja identiteettiin. Useimmalle on muodostunut varsinainen taiteilijan ammatti-identiteetti juuri Ateljeella työskennellessä. Ainakin yksi haastateltavista vielä kamppailee hetkittäin sen kanssa, näkeekö itsensä taiteilijana, vai harrastelijana, hän kuitenkin kertoo useimmiten tuntevan itsensä taiteilijaksi. Osalla on taiteilijan identiteetin lisäksi myös muita identiteettejä, esimerkiksi avustaja tai toimitilanhuoltaja.

Taiteilijaidentiteetti on ollut puolella haastateltavista jo lapsesta saakka. Eräällä haastateltavalla, jolla taiteilijan identiteetti on muodostunut jo lapsena, on sitä vahvistettu Ateljeella. Kuvioihin on tullut Ateljeen aikana esimerkiksi aivan uusi tekniikka, maalaus. Toisella, jolla taide on kulkenut mukana jo nuoresta asti, on Ateljeen toiminnassa löytynyt myös oma persoonallinen tyyli ja mieluisat aihepiirit.

Oma kädenjälki on haastateltavilla löytynyt ja vahvuudet omassa tekemisessä tunnistetaan. Oma tyyli, omat vahvuudet ja niiden tiedostaminen ovat kehittäneet nuorten minäkuva ja kasvattaneet taiteellista identiteettiä kuin myös itsetuntoakin. Omia taiteellisia vahvuuksia kysyttäessä, haastateltavat vastaavat hyvin monipuolisesti ja asiantuntevasti:

Olen luova ja persoonallinen, pystyn luomaan aiheen kuin aiheenkin hyvässä ja pahassa. Tärkeintä on mielikuvitus ja että sitä osaa hyödyntää ja käyttää, se on tärkeää taiteessani ja työssäni. Tykkään tehdä aikapaljon fiktiota. Voi tuoda asioita esille mitä ei välttämättä näe tosielämässä. Kyllä työssäni näkyy meikäläisen henki, oma kädenjälki.

Olen semmonen hauska taiteilija. Vahvuus on piirtäminen maalaaminen, hahmottaminen, ne ny ainakin tuli ekana mieleen. Värien käyttö, kerrostaminen. Tyyli taiteessani on tarkka, ja olen keskittynyt, kun teen taidetta. Kaikki muut ja äänet jää ulkopuolelle, kun teen taidetta.

Tykkään piirtää ja maalata ja tykkään myös kirjoittaa. Ja värittää. Mun vahvuus on tunneäly, tunteissa olen taitava ja käsittelen niitä taiteen kautta ja toisinpäin. Värien käyttö on myös yksi vahvuus.

Leijona on mun voimaeläin, se on myös mun horoskooppi. Reippaasti teen taidetta, ahkerasti. Kaikki hommat loppuun saakka enkä jätä kesken, olen reipas. Teen taidetta vähän samalla tyylillä kuin teen muitakin työhommiani, taide on yksi homma muiden joukossa.

Haastateltavat kertovat, että taiteen tekeminen tuntuu heistä niin psyykkisesti, kuin fyysisestikin hyvältä, ja he kokevat taiteen tekemisen aikana erilaisia tuntemuksia. Taidetoiminnassa voi tuntea voimaantumisen kokemuksia:

Pensseliä kun pitää kädessä ja tekee sivallusjälkeä, tuntuu hyvältä, kun tekee aidolla kädenjäljellä. Teen työni yleensä hyvin hartaasti ja ”verellä ja hiellä”.

Hyvältä tuntuu sydämestä asti. Hyviä fiiliksiä tuntuu, ja tuntee että onnistuu hyvin.

Hyvältä tuntuu, omia ajatuksia ja intohimoa ja tunteita tulee. Mulla on tietty polte siihen työhön.

Polttelee noi työt sisällä.

Yksi haastateltavista myös kertoi, että taiteen tekeminen tuntuu myös välillä uuvuttavalta, kun täytyy keskittyä niin kovasti:

Joskus tulee kuitenkin, jos tekee koko ajan, niin alkaa väsyä ja silmät lurpahteleen. Kun mä koko ajan katson, piirrän, maalaan, niin silmät jopa vääntyy välillä kiinni.

Eräs haastateltavista myös ilmaisi huolensa esimerkiksi maalien, liuottimien ja muiden kemikaalien kanssa työskentelystä. Hän kertoi erilaisten hajujen vaikuttavan välillä työn tekemiseen, kun hajut ottavat henkeen. Myös työskentely-ympäristönsä ilmanlaadun hän ilmaisi olevan välillä tunkkainen, joka hankaloittaa työntekoa.

Kaikki haastatellut kertovat taiteen tekemisen Ateljeella kohottavan itsetuntoaan. Kaikilla haastatelluilla on vastausten perusteella jo yleisesti hyvä itsetunto, ja taide on kohottanut sitä lisää. Taiteilijuus kohottanut itsetuntoa esimerkiksi omien teosten, näyttelyiden ja mieleisen tekemisen kautta. Taiteen tekemisen vaikutuksista itsetuntoon haastateltavat toteavat seuraavaa:

Olen päässyt avautumaan taiteen avulla, oon ollut sulkeutuneempi ennen Ateljeeta.

Taiteellinen itsetunto kohonnut vuosien aikana, se on tosi ylhäällä jo. Sitä voi sanoa myös mielialaksi. Tulee hyvä mieli, arvostan itseäni, oon taiteilija.

On (vaikuttanut itsetuntoon), ei ole mennyt huonommaksi. Taiteen tekeminen on nautinnollista, tai sellaista.

Tulee pala palaseltaan kokemukset mitä tuntee. Tarkoitin, että joskus voi tulla sellaisia hetkiä, jotka kohottaa omaa itsetuntoa, joskus ei tule. Siihen vaikuttaa onko luovalla päällä vai onko sitä tuttua luomisen tuskaa. Itsetuntoani täällä kohottaa omat teokset. Taide on mun juttu.

6.4 Menneisyydestä nykyisyyteen - Tehtävä haastattelupäivän yhteydessä

Nuorille taiteilijoille annettiin lisäksi haastattelupäivänä toteutettavaksi kuvallinen tehtävä, jossa tehtävänannot olivat nimeltään Minä ennen Ateljeeta ja Minä nykypäivän ateljeelaisena. Tehtävänannot suorittivat kaikki Ateljeen kuusi nuorta taiteilijaa. Osa nuorista sai tehtävän valmiiksi saman päivän aikana ja osalta kerättiin valmiit vastaustyöt vähän myöhemmin. Töistä keskusteltiin niiden tekemisen ja keräämisen yhteydessä. Keskustelun kautta pyrittiin löytämään yhteyttä töiden ja haastattelusta saatujen tulosten välillä.

Menneisyydestä nykyisyyteen -tehtävänannossa ja siitä saaduissa vastauksissa on huomioitavaa se, että työt ovat valmistuneet nopealla aikataululla, ja poiketen normaalista taidetyöskentelystä Ateljeella. Taiteilijat Ateljeella valmistavat taideteoksiaan normaalisti pitkään ja hartaasti, ammatillisesti, tätä on esitelty luvussa 2.3. Erottelen tehtävänannon vastaukset siis nuorten oikeista taideteoksista sanoilla vastaustyö tai työ.

Tehtävänannon sai toteuttaa vapaavalintaisilla tekniikoilla ja välineillä. Töissä on käytetty sekatekniikoita, esimerkiksi öljyvärejä, akvarellivärejä, vahaliituja, mustetta ja lyijykynää. Pohjina on käytetty esimerkiksi steinerpaperia ja normaalia piirtopaperia. Vastaustyöt ovat kooltaan joko A3 tai A4. Välineet, joilla teokset on toteutettu, ovat Ateljeelta löytyviä. Tehtävää varten ei siis erikseen tarvinnut hankkia välineitä tai papereita.

Seuraavana kerrotaan töistä ja niiden vertailusta nousseita asioita, joita kirjoitettiin ylös keskustelun aikana. Vastaustyöt ovat kunkin nuoren osalta kuvattuna tässä luvussa. Tulkinta töistä on pääosin nuorten omaa. Tulkin-toja ja näkökulmia on kuitenkin muotoiltu paikoin selkeämpään muotoon.

Kuva 13. Taiteilija 1, Minä ennen Ateljeeta, vasemmalla.

Kuva 14. Taiteilija 1, Minä nykypäivän ateljeelaisena, oikealla.

- Taiteilija ilmaisee vasemmanpuolisen työn kuvaavan häntä nuorena lapsena, ennen tutustumista taiteeseen.
- Oikeanpuoleinen työ kuvaa taiteilijaa kasvaneena ja taiteeseen harjaantuneena, nykypäivän ateljeelaisena. Tähti kuvastaa taiteilijuutta.

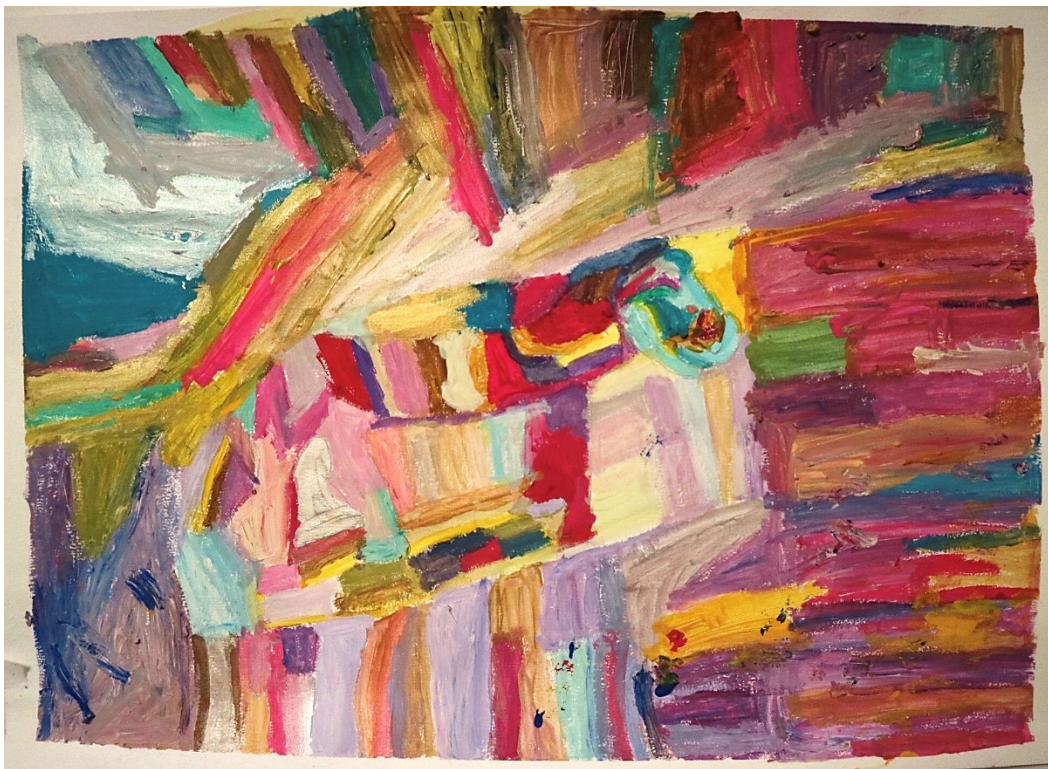
Kuva 15. Taiteilija 2, Minä ennen Ateljeeta.

- Taiteilija ilmaisee olleensa ennen aiemmin NEO-OmaPolussa Mediapajalla. Kameran kuva työssä kertoo tästä pajatoiminnasta, jossa hän silloin valokuvasi.

Kuva 16. Taiteilija 2, Minä nykypäivän ateljeelaisena.

- Taiteilija kertoo työn kuvaavan aurinkoa, majakkaa ja majakanvaloa. Kyseessä on maisemakuva, joka on taiteilijan yksi lempiteemoista toteuttaa. Hän kertoo kokevansa itsensä nykyään paremmin taiteilijaksi, Ateljeelle tulon alkuaikoina se tuotti vaikeuksia.

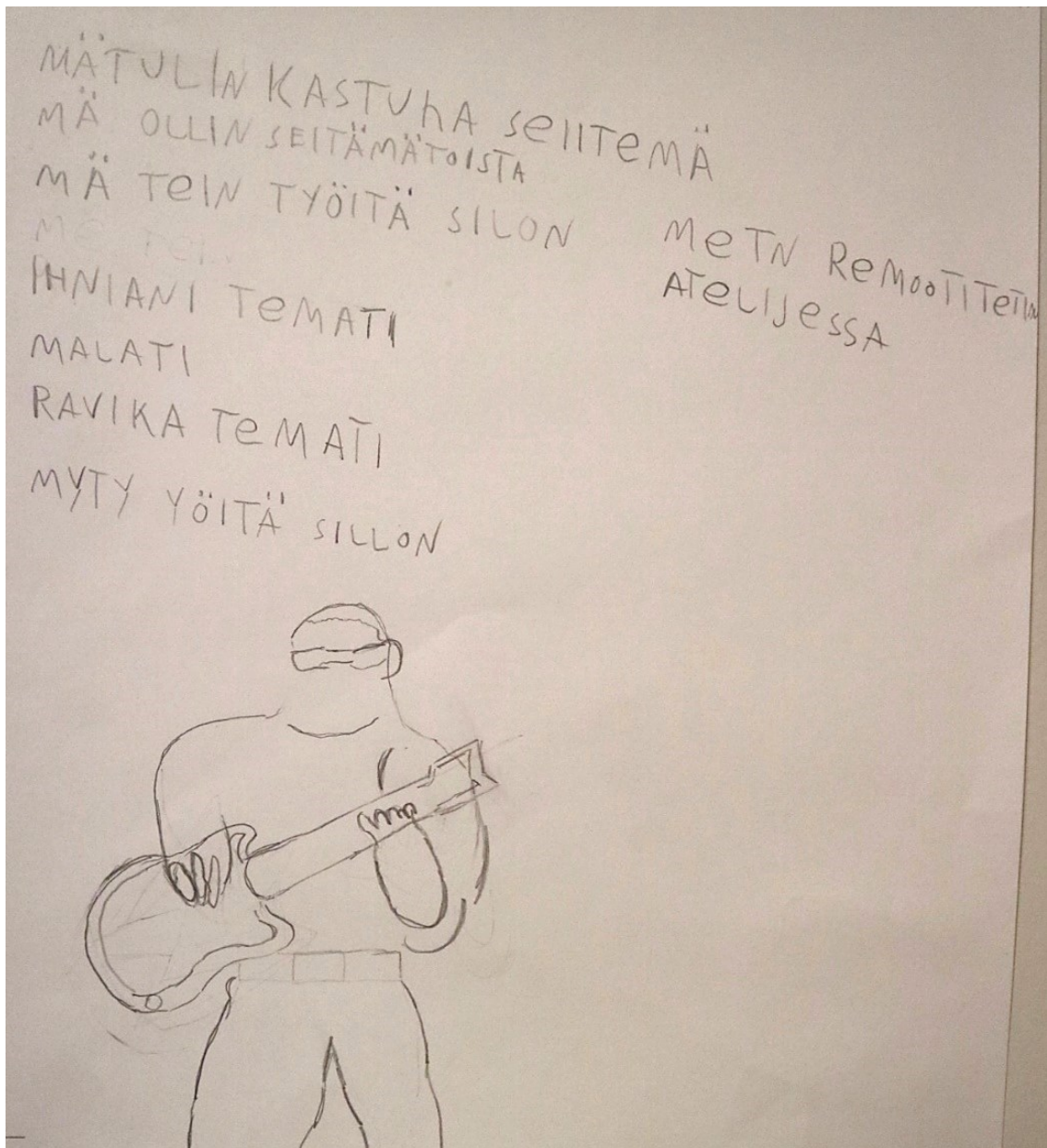
Kuva 17. Taiteilija 3, Minä ennen Ateljeeta.

- Taiteilija kertoo työn esittävän hevosta. Hevonen kuvaa taiteilijan nuorena harastamaa ratsastusta.

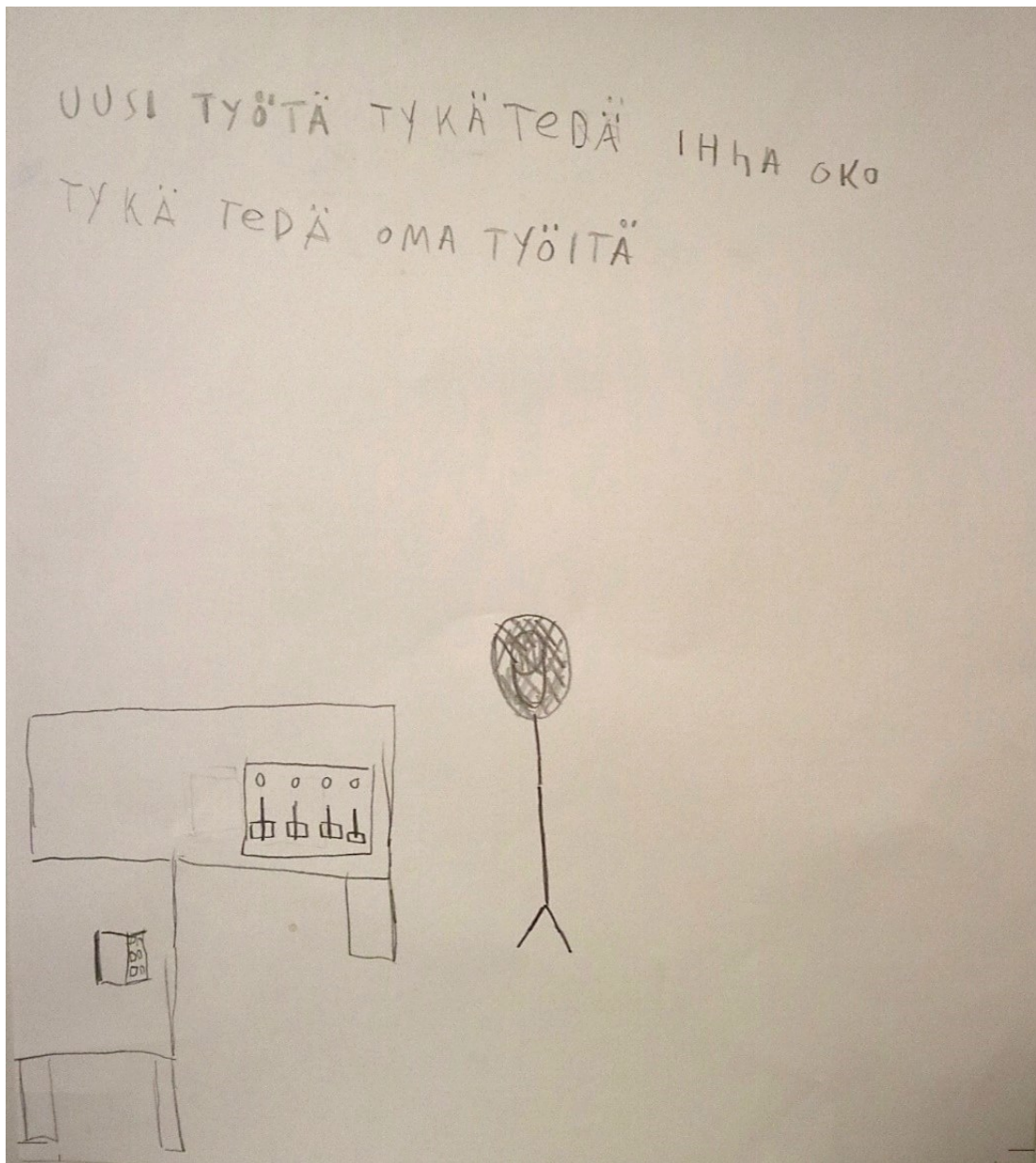
Kuva 18. Taiteilija 3, Minä nykypäivän ateljeelaisena.

- Taiteilija ilmaisee työn kuvaavan hänen taiteilijanimeään Tähdententoa. Taide on ollut hänelle jo kauan tärkeää, ja taiteilijanimi on muodostunut.

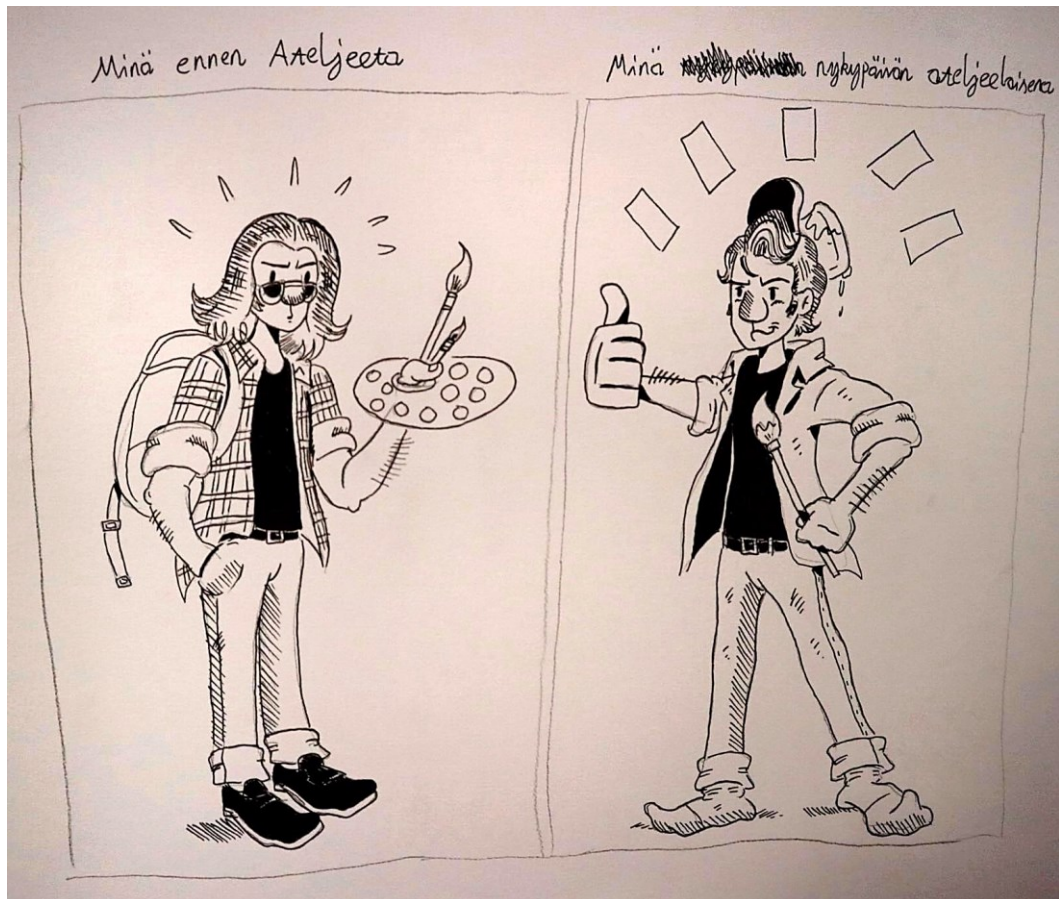
Kuva 19. Taiteilija 4, Minä ennen Ateljeeta.

- Taiteilija on valinnut toteuttaa vastauksensa sanalliseen muotoon. Työ kuvaa, kuinka hän tuli Ateljeelle ja oli nuori, 17-vuotias. Hän kuvaa innostustaan töiden tekoon. Varsinkin Ateljeen alkuaikojen remontti oli hänen mieleensä. Ateljeella harjoiteltiin ruuantekoa ja maalattiin sekä hän sai taideteoksiaan myydyksi. Hän on myös piirtänyt kitaraa soittavan hahmon, joka kuvaa hänen yhtä lempiaiheitaan taiteessa.

Kuva 20. Taiteilija 4, Minä nykypäivän ateljeelaisena.

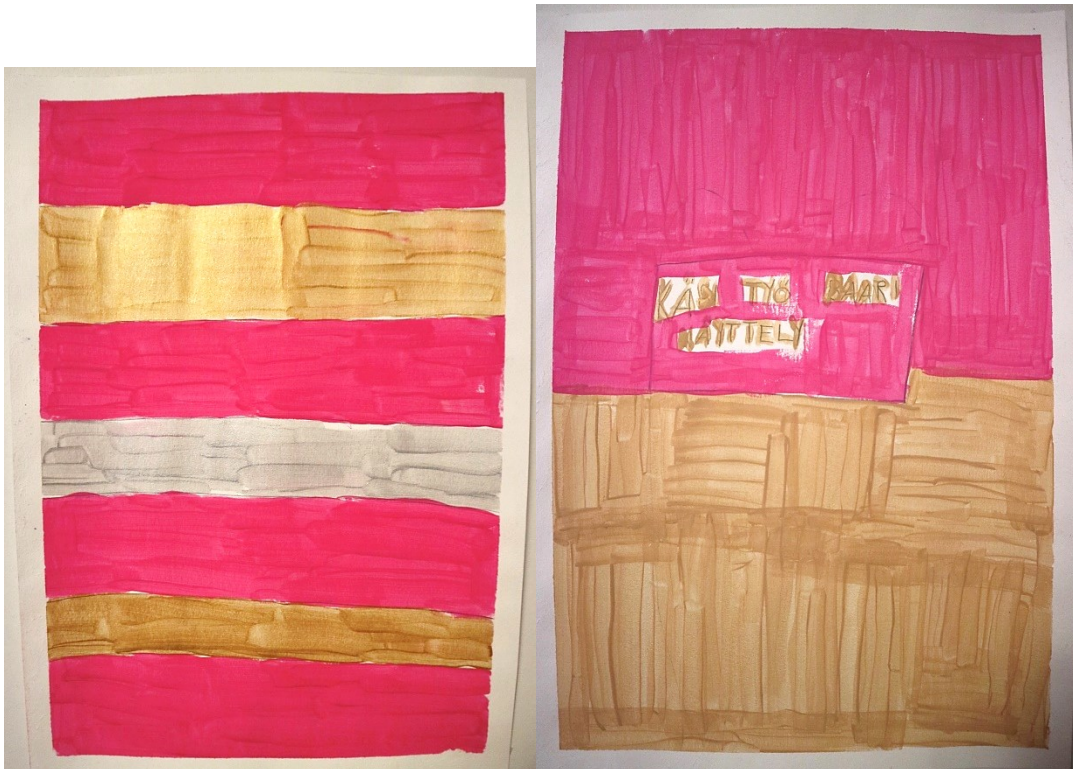
- Taiteilija kertoo työn kuvaavan nykyistä työnkuvaansa, taidetta, ja se on hänen mielestään ookoo, työ muiden joukossa. Hän tykkää tehdä kaikenlaisia töitä. Piirrokset kuvastavat myös kiinnostusta bändijuttuihin ja mieluista aihepiiriä taiteessa.

Kuva 21. Taiteilija 5, Minä ennen Ateljeeta, vasemmalla.

Kuva 22. Taiteilija 5, Minä nykypäivän ateljeelaisena, oikealla.

- Taiteilija kertoo suorittaneensa tehtävänannon mieleisellään sarjakuvatyylillä. Taiteilija sanoo vasemmanpuoleisen työn kuvaavan, kuinka hän oli hieman hu-
kassa ennen Ateljeeta. Maalaus ei myöskään kiinnostanut tuolloin.
- Taiteilijan mukaan oikeanpuoleinen työ kuvaa monenlaista. Esimerkiksi maa-
laukseen innostumista Ateljeella. Hän on löytänyt muutenkin suuntansa tai-
teessa, ja pitää Ateljeella olost.

Kuva 23. Taiteilija 6, Minä ennen Ateljeeta, vasemmalla.

Kuva 24. Taiteilija 6, Minä nykypäivän ateljeelaisena, oikealla.

- Taiteilija kertoo, että hänellä on ollut ennen Ateljeeta harrastuksena poppanatyöt, jota vasemmanpuoleinen työ kuvaa.
- Taiteilija sanoo, että oikeanpuoleinen työ kuvaa näyttelyn nimeä. Hänelle on tullossa uusi näyttely. Taiteilija kertoo, että käsityöt ovat hänelle erittäin tärkeitä, ja hänen taiteenalanensa Ateljeella on käsityötaide. Entinen käsityöharrastus on siis päässyt Ateljeella oikeuksiinsa, taiteeksi.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää Ateljeen erityistaidetoiminnan vaikuttavuutta erityistä tukea tarvitsevien taiteilijoiden minäkuvaan, itsetuntoon ja identiteettiin. Tutkimuksessa selvitettiin vaikuttavia tekijöitä toiminnassa, sekä itse vaikutuksia minäkuvaan, itsetuntoon ja identiteettiin.

Tutkimustulosten mukaan nuorten minäkuvaan, identiteettiin ja itsetuntoon vaikuttavia tekijöitä Ateljeen erityistaidetoiminnassa olivat toiminnan itsenäisyys, yhteisö ja yhteinen tekeminen sekä taiteilijuus ja taiteen tekeminen. Kyseiset aiheet nousivat ja toistuivat haastatteluaineistossa monesti. Keskustelu haastattelutilanteessa ajautui usein jokaisen haastateltavan kanssa näiden teemojen ympärille. Tulosten mukaan itse vaikutuksia nuorten henkiseen hyvinvointiin olivat itsenäisyyden vahvistuminen, oman arvostuksen tunteen kohoaminen, itsetunnon yleinen parantuminen sekä taiteilijuuden kehittyminen ja ammatti-identiteetin kasvu.

Ateljeen toiminnan itsenäinen luonne, sekä siihen kannustaminen ja tukeminen, ovat olleet tärkeitä elementtejä nuoren taiteilijan itsenäisyyden ja itsenäistymisen vahvistamisessa. Työ ja taide edustavat nuorille itsenäisyyttä ja osallisuutta yhteiskuntaan. Viikko- ja päivärutiinin kautta nuoret tuntevat itsensä itsenäisemmiksi. Itsenäisyys toiminnassa on kohottanut nuorten omanarvostuksen tunnetta; itsetuntoa, sekä kehittänyt minäkuva ja identiteettiä itsenäisemmäksi ja vahvemmaksi.

Yhteisössä ja yhteisöllisyydessä vaikutuksia mielen hyvinvointiin olivat identiteetin ja minäkuvan kasvu ja kehitys osana ryhmää; oman itsensä kunnioitus ja arvostaminen työporukan jäsenenä. Nuoret kykenevät olemaan omia itsejään työyhteisössä ja tuovat jokainen omalla persoonallaan ja näkökulmillaan yhteisöön jotain. Jokaisella on oma roolinsa ja paikkansa. Ateljeella tunnelma on yhteisöllinen ja lämmin, vaikka samalla itsenäinen tekeminen on painotettuna toiminnassa. Ateljeelaiset ovat kehittyneet yhdessä taiteilijoina ja tukevat toinen toistaan. Yhteisöstä saa voimaa omaan tekemiseen.

Taiteen tekeminen on olennaisesti hyvin tärkeä tekijä nuorille heidän minäkuvansa, identiteettinsä ja itsetuntonsa kannalta. Nuoret ovat kasvaneet itsenäiseen taiteilijuuteen, eräällä taiteilijan identiteetin omaksuminen on vielä hieman kesken, mutta vahvistuu koko ajan. Kaikilla on kuitenkin tapahtunut ammatti-identiteetin kasvua sekä oman taiteilijuuden kehitystä esimerkiksi eri vahvuuksien tunnistamisessa ja kädenjäljessä. Tätä kautta myös omanarvostuksen tunne on kohonnut. Taiteelliset prosessit, itsetoteutus ja oma kädenjälki ovat omiaan kehittämään minäkuva. Nuoret saavat taiteen tekemisestä ja taiteilijuudesta myös yleisesti hyvää oloa.

Yksi huomioitava haastatteluista noussut asia oli myös työskentely-ympäristön ilmanvaihto. Toiset taiteilijat kestävät paremmin erilaisten kemikaalien ja maalien hajuja. Toisilla ympäristön ilma voi vaikuttaa työskentelyyn huomattavasti. Jos ympäristössä leijuu maalien haju, ja ilma on tunkkainen, pitäisi ilmanvaihtoon kiinnittää enemmän huomiota. Tämä vaikuttaa olennaisesti kaikkeen työskentelyyn. Herkistyminen hajuille ja oireilu tunkkaisuuden takia voi tapahtua myös pitkän ajan jälkeen, vaikka kaikki olisi sujunut hyvin jo kauan. Herkistymisen ja oireiden ennaltaehkäiseminen olisi tärkeää.

Menneisyydestä nykyisyyteen -tehtävässä yhteys vastaustöiden ja tutkimushaastattelun välillä löytyi. Merkittävää oli, että mukana kuvallisessa tehtävässä olivat kaikki kuusi Ateljeen nuorta, kun taas haastattelussa neljä nuorta. Jokaisen taiteilijan töissä hahmottaa muutoksen. Useimmassa esille tulee taiteilijuuden kehittyminen. Ateljeen toiminnan aikana taiteilijat ovat innostuneet esimerkiksi uusista taiteen tekniikoista ja aihepiireistä. Taiteilijat ovat löytäneet ominaista tyyliään ja tunnistaneet vahvuuksiaan Ateljeen aikana. Myös jo Ateljeeta ennen olemassa ollutta edellistä osaamista on vahvistettu ja kehitetty. Taiteilijuuden omaksuminen myös näkyy töissä.

Liisa Laitisen (2017, ss. 30–31) kokoaman tutkimuskatsauksen erilaisten tutkimustulosten mukaan taiteelliseen toimintaan osallistuneet ovat ennenkin kokeneet positiivisia vaikutuksia toiminnasta, esimerkiksi itseluottamuksen, itsensä hyväksymisen ja itsetunnon saralla. Taidetoiminnan on havaittu myös synnyttävän voimaantumisen kokemuksia. Nämä kokemukset voivat liittyä esimerkiksi osallistujan omien vahvuuksien tunnistamiseen, omiin kykyihin luottamiseen, tunteeseen siitä, että saavuttaa jotakin, sekä ympäristön ja tilanteen hallinnan tunteeseen. Ateljeelaiset kertoivat haastattelussa saavansa voimaannuttavia tunteita ja kokemuksia tehdessään taidetta, tästä perusteluja luvussa 6.3. Taidetoiminnan on todettu katsauksen mukaan vaikuttavan myös identiteetin rakentumiseen, joka Ateljeella näkyy selvästi taiteilijuutena ja ammatti-identiteetin kehittymisenä.

Myös Jokelaisen ja Kettuki ry:n (2019, ss. 9–10) Taidestudiotoimintamallin kehittämistyössä tehtyjen haastattelujen mukaan taidestudiotoiminnan hyvinvointivaikutukset ovat liittyneet itsetunnon kohoamiseen ja vahvistumiseen sekä vahvuuksien löytämiseen ja yhteisön tukeen. Myös säännöllinen päivä- ja viikkorytmi ovat vahvistaneet hyvinvointia. Kehittämistyön haastattelujen tuloksilla on yhteyttä omien tutkimustulosteni kanssa.

Yhteenvedona johtopäätöksistä voidaan todeta, että Ateljeen erityistaide-toiminta on hyvin tärkeää toimintaa nuorille heidän elämässään. Ateljeen erityistaide-toiminta selvästi vaikuttaa taiteilijan mielen hyvinvointiin positiivisella tavalla. Taidetoiminta ja ammatillinen taidetyöskentely on tärkeää mielen hyvinvoinnin kannalta, vaikka toiminnassa ei terapeutisiin vaikutuksiin pyrittäisikään. Positiivisia vaikutuksia ja kokemuksia syntyy taiteilijoille tästä huolimatta. Kehityskohde Ateljeen toiminnalle voisi olla ilmanvaihtoon huomion kiinnittäminen, tunkkainen ilma kun vaikuttaa oleellisesti kaikkeen työskentelyyn, olemiseen ja terveyteen.

8 POHDINTA

Harjoittelujaksoni Ateljeella oli mahtava, opin paljon erityistaide-toiminnasta ja ammatillisesta taidetyöskentelystä, ja taitoni ohjaamisessa kohosi ja vahvistui. Oli myös hienoa jatkaa yhteistyötä NEO-OmaPolun ja Ateljeen kanssa harjoittelun jälkeen opinnäytetyön muodossa.

Tutkimuksen tavoitteeseen päästiin. Vaikutukset mielen hyvinvointiin; minäkuvaan, itsetuntoon ja identiteettiin, sekä niihin vaikuttavat tekijät toiminnassa saatiin selvitettyä. Olen kokonaisuudessaan tyytyväinen tutkimuksen tuloksiin sekä itse prosessiin ja sen kulkuun.

Tutkimusprosessissa olisin voinut käsitellä vain yhtä mielen hyvinvoinnin osa-aluetta, esimerkiksi minäkuva. Halusin kuitenkin ottaa minäkuvan, itsetunnon ja identiteetin tarkasteltavaksi, koska ne ovat käsitteinä niin

lähellä toisiaan. Myös saatu haastatteluaineisto vastasi jokaiseen osa-alueeseen, joten oli mielestäni laaja-alaisempaa käsitellä niitä kaikkia. Toisaalta tutkimuksen tuloksista olisi voinut saada syvällisempiä keskittyessä vain yhteen osa-alueeseen.

Vaikeinta analysoinnissa oli löytää niin sanottuja piilotettuja merkityksiä haastateltavien puheen takaa. Analysointiin kulunut aika oli lopulta suunniteltua hieman pidempi. Haastateltavat olivat minulle kuitenkin entuudestaan tuttuja harjoittelun kautta, joten vastauksia oli kuitenkin helpompi näin tulkita. Kymmenen viikon harjoittelu Ateljeella oli hyvä pohjustus tutkimukselle ja haastattelujen tekemiselle.

Opinnäytetyöprosessi on ollut itselleni mieluisa ja on ollut mielenkiintoista toteuttaa itse ensimmäinen tieteellinen tuotos. Prosessi on ollut myös itseäni haastava ja melko pitkäkestoinen; huhtikuusta joulukuuhun. Olen tutustunut erityistaiteen kirjallisuuteen sekä muihin erilaisiin tietolähteisiin, ja oppinut näin erityistaiteesta lisää. Kirjoittamisprosessissa olen muistellut ja kerrannut entisiä lukioaikaisia äidinkielen opintojani, saadakseni aikamuotoja ja kirjoitusasua oikeanlaiseksi. Tutkimuksen aikana myös harjoitin nuoren kohtaamista haastattelutilanteessa. Toiminnallisessa osuudessa, eli kuvallisessa tehtävässä, pääsin harjoittamaan ryhmänvetotaitoja ja ohjaamista. Oppimisprosessi on ollut monipuolinen.

Jatkotutkimusaihe Ateljeelta, ja myös yleisesti erityistaidetoiminnasta, voisi olla esimerkiksi ammatillisen taidetyöskentelyn merkityksen tutkiminen pidempiaikaisesti. Merkitystä voisi tutkia jokaiselta hyvinvoinnin osa-alueelta; fyysiseltä, psyykkiseltä ja sosiaaliselta näkökannalta. Toinen jatkotutkimusaihe voisi olla erityistaidetoiminnassa olevien henkilöiden kokemusten tutkiminen. Myös tutkimus erityistaidetoiminnan ohjaamiseen ja ohjaajiin liittyen voisi olla kiinnostava, ja esimerkiksi mahdollistajan roolin syvempi tutkiminen.

LÄHTEET

AAIDD. (2019). Definition of Intellectual Disability. Haettu 3.9.2019 osoitteesta <https://aidd.org/intellectual-disability/definition>

Aula. (2019). Aula-Työkoti. Haettu 9.12.2019 osoitteesta <http://www.aula-tyokoti.fi/me/#yhdistys>

Kettuki ry & Haveri, M. (2016). *HYVIÄ KYSYMYKSIÄ – eettinen erityistaide-toiminta. Opas*. 1. painos. Hämeenlinna: Kettuki ry. Haettu 27.10.2019 osoitteesta https://kettuki.fi/uploads/files/KETTUKIN_eettinenopas_hyvia_kysymyksiä_A5_WEB.pdf

Kettuki ry & Jokelainen, S. (2019). *Taidestudiotoiminta – taiteilijuutta, osallisuutta ja työllistymistä edistävä toimintamalli. Opas*. 1.painos. Hämeenlinna: Kettuki ry. Haettu 20.11.2019 osoitteesta https://kettuki.fi/uploads/files/KETTUKI_TAIDESTUDIOTOIMINTA.pdf

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2015). *Tutki ja kirjoita*. 20. painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Ilmonen, T. (1993). *Elämän haasteita*. 3. painos. Pori: Kehityksen Kirjapaino.

Invalidiliitto. (n.d.) YK:n vammaissopimus. Haettu 5.9.2019 osoitteesta <https://www.invalidiliitto.fi/tietoa/vammaisten-oikeudet/ykn-vammaissopimus>

Kaski, M., Manninen, A. & Pihko, H. (2012). *Kehitysvammaisuus*. 5. painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Kananen, J. (2014). *Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä*. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kananoja, A., Lähtinen, M. & Marjamäki, P. (2017). *Sosiaalityön käsikirja*. 4. painos. Helsinki: Tietosanoma Oy.

Kehitysvammaliitto. (2016). Työ. Haettu 13.9.2019 osoitteesta <https://www.kehitysvammaliitto.fi/kehitysvammaisuus/tyo/>

Kirsikoti. (2017). Toiminta-ajatus ja suunnitelmat. Haettu 5.12.2019 osoitteesta <https://www.kirsikoti.fi/kirsikoti/toiminta-ajatus-ja-suunnitelmat/>

Kurki, L. (2006). *Sosiokulttuurinen innostaminen*. Tampere: Vastapaino.

Laitinen, L. (2017). Vaikuttavaa? Taiteen hyvinvointivaikutusten tarkastelu. Turun ammattikorkeakoulun tutkimuksia 46. Haettu 14.11.2019 osoitteesta <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522166166.pdf>

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 380/1987. Haettu 5.9.2019 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1987/19870380>

Lyhty ry. (n.d.). Lyhty ry. Haettu 9.12.2019 osoitteesta <https://www.lyhty.fi/>

Niemi, P. (2013). *Resuinen ja rikas*. 2. painos. Hämeenlinna: Päivä Osakeyhtiö.

Penttinen, J. (2007). *Taidetta yllättävissä yhteyksissä*. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Haettu 25.10.2019 osoitteesta <https://kettuki.fi/uploads/files/tmp.objres.479.pdf>

Seppälä, S. (2017). *Erilaiset eväät. Kirja kehitysvammaisuudesta*. Kouvola: PackageMedia Oy.

Setlementti Tampere. (n.d.). Ateljee. Haettu 25.8.2019 osoitteesta <https://www.omapolku.fi/ateljee>

Setlementti Tampere. (n.d.). NEO - Omapolku. Haettu 20.8.2019 osoitteesta <https://www.omapolku.fi/>

Spoken. (2018). Sisällönanalyysi. Haettu 22.10.2019 osoitteesta <https://www.spoken.fi/sisallönanalyysi/>

Tampereen kaupunki. (2019). Wäriäämö. Haettu 9.12.2019 osoitteesta <https://www.tampere.fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/vammaisten-palvelut/kehitysvammaiset/tyotoiminta/warjaamo.html>

THL. (2016). ICF-luokitus. Haettu 2.9.2019 osoitteesta <https://thl.fi/fi/web/toimintakyky/icf-luokitus>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. 2. painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK). (2019). Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3/2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakkoarviointi Suomessa. Haettu 29.9.2019 osoitteesta https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ihmistieteiden_eettisen_ennakkoarvioinnin_ohje_2019.pdf

Vernerinet. (2014). Identiteetti, minäkuva ja itsetunto. Haettu 14.11.2019 osoitteesta <https://verneri.net/yleis/identiteetti-minakuva-ja-itsetunto>

Vernerinet. (2018). Itsemääräämisoikeus ja vaikeavammaiset henkilöt. Haettu 5.9.2019 osoitteesta <https://verneri.net/yleis/itsemaaraamisoikeus-ja-vaikeavammaiset-henkilot>

Vernerinet. (2017). Kehitysvammaisuuden määritelmiä. Haettu 2.9.2019 osoitteesta <https://verneri.net/yleis/kehitysvammaisuuden-maaritelmia>

Vernerinet. (2019). Mitä kehitysvammaisuus on?. Haettu 3.9.2019 osoitteesta <https://verneri.net/yleis/mita-kehitysvammaisuus-on>

HAASTATTELUT

Rantala, M. (2019). Kuvataideohjaaja, NEO - OmaPolku. Haastattelu 21.8.2019.

KUTSU TUTKIMUSHAASTATTELUUN

Hei!

Olen sosionomiopiskelija Roosa Korpela Hämeen ammattikorkeakoulusta. Teen tutkimusta NEO - Omapolun Ateljeen erityistaidetoiminnasta. Tutkimus on osa tutkintooni kuuluvaa opinnäytetyötä. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää NEO - Omapolun Ateljeen erityistaidetoiminnan vaikutuksia nuorten itsetuntoon sekä minäkuvaan. Haastattelut suoritetaan syksyn 2019 aikana. Myös mahdolliset lisähaastattelut suoritetaan tarvittaessa, esimerkiksi vastausten tarkentamiseksi. Opinnäytetyö julkaistaan Theseuksessa tai HAMK:in sisäisessä opinnäytetyö - palvelussa.

Haluaisin haastatella sinua Ateljeen erityistaidetoimintaan liittyen. Haastattelu äänitetään. Haastattelusta saatu aineisto käsitellään nimettömästi, tiedot ovat luottamuksellisia ja haastatteluaineisto hävitetään tutkimuksen valmistumisen jälkeen.

Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja osallistumisen voi peruuttaa koska tahansa.

Toivon, että pääset osallistumaan tutkimukseeni!

Ystävällisin terveisin

Roosa Korpela

SUOSTUMUS TUTKIMUKSEEN OSALLISTUMISESTA

Tutkimuksen tilaaja: (Tampereen Setlementti) NEO - Omapolku

Tutkimuksen tekijä: Roosa Korpela, sosionomiopiskelija HAMK

Tutkimuksen aiheena ja tavoitteena on selvittää NEO - Omapolun Ateljeen erityistaidetoiminnan vaikutuksia nuorten itsetuntoon ja minäkuvaan.

Annan suostumukseni haastatteluun ja sen äänittämiseen, sekä haastattelusta kerätyn aineiston hyödyntämiseen tässä tutkimuksessa.

Olen saanut riittävästi tietoa tutkimukseen liittyen ja olen tietoinen, että haastatteluaineisto käsitellään luottamuksellisesti. Ymmärrän, että tutkimus on täysin vapaaehtoinen ja voin peruuttaa osallistumiseni milloin tahansa.

Allekirjoituksella vahvistan vapaaehtoisen tutkimukseen osallistumisen:

Allekirjoitus: _____

Nimenselvennys: _____

Paikka ja aika: _____

Tutkimukseen osallistujan huoltajan/edustajan allekirjoitus:

Nimenselvennys: _____

Tuo tämä tutkimussuostumus täytettynä haastattelutilanteeseen.

Haastattelurunko

ALKUKESKUSTELU KYSYMYKSIIN:

Mitä sinulle kuuluu? Minkälainen fiilis sinulla on tänään?

Kuinka kauan olet ollut Ateljeella?

Mitä teette nyt Ateljeella?

+Minkälaisia töitä olette tehneet aikaisemmin?

+Miltä se on tuntunut?

Mieleenpainuvien kokemuksesi Ateljeella?

Mikä on mielestäsi paras teoksesi? Miksi?

Mitä on taide? Kerro oma näkemyksesi?

MINÄKUVA JA IDENTITEETTI

Ovatko käsitteet identiteetti ja minäkuva sinulle tuttuja?

+ Mitä sinulle tulee mieleen näistä sanoista?

Millaisena koet/näet oman itsesi tällä hetkellä Ateljeen porukassa? Eli millainen olet työporukassasi?

+Onko sinulla joku erityinen rooli Ateljeella? Erityisiä tehtäviä?

Minkälaisena muut näkevät sinut Ateljeella?

Minkälaisena näit itsesi ennen kuin sinusta tuli taiteilija?

Millaisena näet itsesi vuoden päästä? Oletko yhä taiteilija Ateljeella?

+Millaisena näet tulevaisuutesi?

Millainen taiteilija sinä olet? Mitkä ovat sinun vahvuuksiasi, tyyliäsi?

ITSETUNTO

Onko itsetunto sinulle tuttu asia?

Mitä itsetunto mielestäsi on?

Miten kuvailisit omaa itsetuntoasi?

Vaikuttaako taiteen tekeminen Ateljeella sinun itsetuntoosi? Onko se vaikuttanut näiden vuosien aikana?

+Onko itsetuntosi parantunut Ateljeella taiteilijana olemisesta?

Ylipäättään, kerro vähintään kolme asiaa, joissa sinä olet hyvä.

Mitä heikkouksia sinulla on?

Mikä on sinulle tärkeää elämässäsi?

Teosten kuvauslupa

Olen sosionomiopiskelija Roosa Korpela Hämeen ammattikorkeakoulusta. Tarkoitukseni olisi kuvata teoksiasi liittyen tehtävänantoihin: ”Minä ennen Ateljeeta” ja ”Minä nykypäivän Ateljeelaisena”.

Kuvat tulisivat opinnäytetyöhöni liitteiksi. Opinnäytetyö julkaistaan joko Theseuksessa (opinnäytetöiden nettifoorumi) tai HAMK:n sisäisessä opinnäytetyö palvelussa. Kuvat kyseisistä teoksista tulisivat käyttöön myös opinnäytetyötä koskevaan Powerpoint-esitykseen, jonka esitän Hämeen ammattikorkeakoulussa sekä NEO - OmaPolussa.

Kuvista rajataan pois mahdollisesti teokseen kirjoittamasi nimi.

☐

Annan Roosa Korpelalle luvan käyttää kuvia teoksistani liittyen tehtävänantoihin ”Minä ennen Ateljeeta” ja ”Minä nykypäivän Ateljeelaisena”. Suostun, että kuvat tulevat opinnäytetyöhön ja siihen liittyvään Powerpoint esitykseen.

Paikka ja aika: _____

Allekirjoitus: _____

Nimenselvennys: _____